

พิมพาแจ้งชาติคำกาพย์ :

อีกรูปแบบหนึ่งของวรรณกรรมสอนหนูนิภาคใต้

สาร บุญเลิศ*

“พิมพาแจ้งชาติ” เป็นวรรณกรรมศาสนาประเกณฑ์ที่ผู้ใจนักการบันพื้นฐานความรู้ทั้งในเรื่องพระไตรปิฎก ชาดก พุทธประวัติ และนิทานพื้นบ้าน สร้างสรรค์ให้เป็นนิทานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสอน ที่นอกจจากจะให้ข้อคิดสอนใจแล้วยังให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินเจริญใจอีกด้วย “พิมพาแจ้งชาติ” จึงมีเรื่องราวสอดคล้อง กับพุทธประวัติ มีมูลเหตุให้เกิดการเล่าเรื่องราวนอกดีตชาติ เช่นเดียวกับนิทานชาดก ทั้งยังมีนิทานบางเรื่องซ้ำซ้อนกับนิทานชาดกอีกด้วย แต่ก็มีข้อแตกต่างจากนิทานชาดกอยู่หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ ประการแรก ผู้เล่าเรื่องราวนอกดีตชาติส่วนใหญ่เป็นพระนางพิมพากิษุณี ไม่ใช่พระพุทธเจ้าดังในนิทานชาดก มีเพียงสองชาติเท่านั้นที่พระพุทธเจ้าเป็นผู้เล่า เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมของพระนางพิมพากิษุณี ในอดีตชาติที่ส่งผลเกื้อหนุนให้พระองค์ทรงบรรลุโพธิญาณ เป็นการสรรสิริคุณครั้งสุดท้ายก่อนพระนางจะเข้าสู่นิพพาน ประการที่สอง นิทานที่เล่าเป็นนิทานชุด มีหลายเรื่องเรียงร้อยให้เกี่ยวโยงเป็นพระชาติ ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระนางพิมพากิษุณี และพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ประการที่สาม “พิมพาแจ้งชาติ” เป็นเรื่องราบที่มุ่งแสดงพฤติกรรมของพระนางพิมพาในอดีตชาติแต่ละชาติ ทั้งที่เป็นคุณและเป็นโ不舍 เพื่อใช้เป็นอุทาหรณ์สอนธรรมแก่คนทั่วไป โดยเฉพาะมุ่งอบรมจริยาแก่สตรีที่ครองเรือนเป็นสำคัญ มิได้มุ่งเน้นที่บุญบารมีของพระโพธิสัตว์ดังนิทานชาดก จึงอาจกล่าวได้ว่า “พิมพาแจ้งชาติ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของวรรณกรรมสอนหนูนิภาคใต้”

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เรื่อง “พิมพาแจ้งชาติ” ที่มีต้นฉบับเป็นหนังสือบุ๊ด น่าจะเป็นที่นิยม
สาดอ่านกันแพร่หลายในภาคใต้ ดังจะเห็นได้จากต้นฉบับที่คัดลอกเพื่อเผยแพร่
เท่าที่ได้สำเนาต้นฉบับมาศึกษามีถึง 5 ฉบับ แต่ละฉบับผู้คัดลอกพยายามใช้
ภูมิปัญญาเฉพาะตน ตัดต่อแต่งเติมให้แตกต่างกันออกไปอย่างน่าสนใจ มีทั้ง
ฉบับที่ใช้คำประพันธ์ชนิดเดียวกัน แต่มีเนื้อความต่างกัน เพราะมีการปรับ
เปลี่ยนถ้อยคำเล็กน้อยบ้าง ปรับเปลี่ยนข้อความกระทั้งแต่งเป็นสำนวนใหม่
เลยก็มี ทั้งบางฉบับยังนำไปแต่งเป็นคำประพันธ์ต่างชนิดกันออกไป โดยตัด
เติมเพิ่มเนื้อหามากยิ่งขึ้นก็มี ดังเช่นที่เป็นคำภาษาญี่ปุ่น จัดเป็น 2 สำนวน
ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2 ฉบับ และศูนย์วัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 2 ฉบับ ส่วนสำนวนที่เป็นคำกลอน คือ
“พิมพาแจ้งชาติ” ฉบับวัดโพธิ์ดำเนินเป็นของวัดโพธิ์ดำเนิน ตำบลดำเนิน
อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

พิมพาแจ้งชาติคำภาษาญี่ปุ่น ที่ศึกษาทั้ง 4 ฉบับ แต่งด้วยคำประพันธ์
ประเพกพาย 3 ชนิด คือ กพายญานี 11 กพายฉบับ 16 และกพายสุรังคนาวงศ์
28 โดยผู้รุจนาจะเขียนชื่อภาษาญี่ปุ่น หรือจำนวนคำบอกชนิดของภาษาญี่ปุ่นไว้
ตอนต้นของคำประพันธ์ชนิดนั้นๆ นอกจากนั้นบางฉบับมีคำภาษาญี่ปุ่นที่เขียน
กำกับไว้ เยสันตา สองแทรกอยู่ด้วย พิมพาแจ้งชาติคำภาษาญี่ปุ่นนี้ไม่
ปรากฏชื่อผู้รุจนา แต่จากถ้อยคำสำนวนภาษาที่ใช้รุจนา พอจะสันนิษฐานได้
ว่าผู้รุจนาเป็นคนปักชีตี้

นิทานในพิมพาแจ้งชาติคำภาษาญี่ปุ่น แต่ละฉบับมีจำนวนแตกต่างกัน บาง
ฉบับมีเรื่องราวนในพระชาติต่างๆ ที่พระนางพิมพากิษุณีนำมาเล่าเพียง 19 ชาติ
บางฉบับมีถึง 59 ชาติ ทั้งนี้ไม่แน่ชัดว่า ผู้คัดลอกนำมาแต่งเติมเพิ่มขึ้นในภาย
หลัง หรือผู้คัดลอกเลือกคัดลอกมาเพียงบางเรื่อง เพราะฉบับที่มีเพียง 19 ชาติ
ก็มีเนื้อความต้นเรื่อง ท้ายเรื่องครบทสมบูรณ์ ถ้าผู้อ่านไม่เคยอ่านฉบับอื่นๆ จะ
ไม่ทราบเลยว่ามีส่วนใดขาดหายไป เห็นได้ชัดถึงภูมิปัญญาในการคัดแปลง และ
แต่งเติมเรื่องเล่าของผู้คัดลอกและ/หรือผู้รุจนา

เนื้อหาโดยสรุปจากฉบับที่มีเนื้อความสมบูรณ์ที่สุด เริ่มเรื่องด้วยบท
ไหว้ครู เพื่อขอให้คุ้มกันอันตรายและอำนวยพรให้ผู้รุจนา แล้วจึงเกริ่นเข้าเรื่อง
ด้วยการบอกที่มาและวัตถุประสงค์ในการรุจนาพร้อมทั้งกล่าวเป็นเชิงอุกตัวว่า

“แล้วข้าจักสำแดง

ฉันทพากย์ตามบาลี

เขียนไว้เป็นสวัสดิ์

สาดอ่านเล่นสำราญใจ

เรื่องราวพิมพาเจ้า
ผิดชอบสิ่งอันใด

เมื่อจะเขียนรีบงานในย
ท่านผู้ฟังอย่ากังขา"

เปิดเรื่องโดยให้พระนางพิมพากษณ์ ทราบเรื่องราวนอดีตชาติจากญาณ (พระภัททากจานากิษุณี หรือพระพิมพารัศรยา เป็นเดิมในทางบรรลุภณญาณ คือมีความสามารถในการระลึกเหตุการณ์ในกับด้วย ย้อนหลังไปได้มากนับไม่ถ้วน) ครั้น เมื่อพระนางพิจารณาอายุสั่งขาร ทราบว่ากำลังจะเข้าสู่นิพพานจึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดพระเชตุพน เพื่อเล่าความในอดีตชาติที่เคยเป็นคู่ครองเกี่ยวข้องกันมา เพื่อขอขมาโทษที่ได้ประพฤติปฏิบัติล่วงเกินพุทธองค์ทิลชาติฯ ไปดังมีเนื้อความในตอนเปิดเรื่องว่า

อยู่ในเชตุพน	เป็นพระจอมอาริย์ได้ตรัสรพิธญาณ	เป็นพระศาสดา
องค์พระพิมพา	โปรดผุ้งชนา	อาศัยเมืองสา
ทำซ้ำทำดี	เป็นที่โปรดสัตว์	ผุ้งชนโสมนัส
สิ้นเสร็จทุกอัน	จักเขียนนิพพาน	ทรงสร้างพระญาณ
	ในชาติมหากัณฑ์	เห็นแต่นั่งมา
	ถ้วนตีเห็นมา	ได้ร่วมสรัก
	แต่งปางบารมี	องค์พระพิมพา
	แสนกัลป์กำไมล	นับชาติมากมี
	เวียนตายเวียนเกิด	แต่ต้องเที่ยวไป
จนได้เป็นพระ	ภูคลสมภาร	เดิบสร้างพิธญาณ
ภูตตามปรนนิบัติ	ทุนหัวผัวแก้ว	สิ้นราคตัณหา
เครียรักษากดี	พิทักษ์รักษษา	ยิ่งโลกโลกา
	แต่น้ำดีแล้ว	ทุกชาตินานมา
	แต่น้ำเสียวไป	ทูลหัวผัวแก้ว
	ควรไปกราบบาท	เครียร่วมพิสมัย
จักขอ恕มาโทษ	ความผิดแต่หลัง	ราชรั้งห่างกัน
		สรพেชญมุนีนาถ
		ทูลแจ้งสิ้นยัง
		ประมาณพลาดพลัง อยามีโทษ"

พระนางพิมพากษณ์เริ่มเล่าเรื่องในพระชาติต่างๆ โดยการเกรินความก่อนเล่าเรื่องว่า ว่าเกล้ากระหม่อมดีฉาน เป็นบาทบริจา คุ้นเคยระนิบัติ สนิทสน่ำห่า แต่ชาติก่อนมา บัดนี้จักไกล เครียรกรรมยรัก สนิทชิดนัก คุณโทษอุปไมย มากมายยิ่งนัก จักรามนำไป ข้าขอคำภัย อย่ามีโทษ แต่ตายแล้วเกิด เอาชาติกำเนิด ในสังขาร เกิดเป็นมนุษย์ สัตว์บ้านสัตว์ป่า เกิดเป็นเหรา อินทร์พรหมเรืองศรี ลงชาติได้สุข ลงชาติได้ทุกชีวิตรักตนและคนที่ไม่ได้ผลักกัน ผูกพันยินดี แต่กลัววันนี้ จักจากกันไป

... ผิดพังสิ่งใด แต่กากลก่อนมา ขออย่ามีไทย พระองค์จะโปรด แก่ข้าพิมพา
จักเข้านทพาน ก่อนพระศาสดิ อย่ามีไทย แก่ข้าสืบไป แล้วจึงเล่าเรื่องราวนในพระ
ชาติต่างๆ จำนวน 59 ชาติ ดังเนื้อความโดยสรุปต่อไปนี้

1. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นคนตัดฟืนขายชื่อทุกตະมานพ
ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อทุกข์มา蕊 วันหนึ่งชายตัดฟืนเห็น
พระอรหันต์รูปหนึ่ง เข้ามาบังติดอยู่ในป่า ตากแಡดັນทบทรມາ อยากสร้าง
กุฎิถวาย จึงให้ภารยาขายตัวได้เงินซื้อวัสดุสิ่งของสร้างกุฎิถวายปراກภูเป็นอัศจรรย์
สามีภารยาคู่นี้นัดปราสาท แก้วแหวน เงินทอง ข้าทาสบริวามากมาย นางเดย
พุดจาเป็นเชิงข่มสามีว่าร่วมขึ้นมาได้ก็ เพราะนาง จึงขอชมาโทเทว่า “เมียแกลงแข็ง
ข้า คำพวงภัสติ ขออย่ามีไทย ได้โปรดเกศา แก่ข้าพิมพา อย่ามีไทยภัย”

2. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ พระนางเสวยพระชาติ
เป็นอัครมเหสี วันหนึ่งเด็จประพาสป่า พระมเหสีครัวจะได้ดอกกรงมาซม ด้วยความ
เส้นหา พระราชาทรงปืนเก็บดอกกรงพระราชนدانพระนางด้วยพระองค์เอง ไม่ยอม
ตรัสใช้เสนาอามาตรย์ที่เผาไหม้ออยู่ พระนางจึงขอชมาโทเทว่า “ข้าได้ประมาท ในชาติ
นั้นหนา ขอทานโทเทว่า อุนโทเทอันมี”

3. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ สลาราชสมบัติผนวช
เป็นฤาษี ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นสตรีสวยใสภา วันหนึ่งขณะที่นางเดินร่อง
เพลงเด่นสำราญใจอยู่นั้น พระฤาษีเข้ามาหะมาได้ยินเข้าเกิดความสิเนหาขาด
จาก Mana ตกลงมาพับและได้นางเป็นมเหสี ทำให้เสียทางพระหมู่รรย์ พระนางจึง
ขอภัยที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น

4. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระยาปลาดูก พระนางเสวยพระชาติ
เป็นนางปลาดูก ร่วมสุขทุกข์กันมา วันหนึ่งนางปลาดูกซึ่งกำลังตั้งครรภ์อยากกินหมูอ่อน
พระยาปลาดูกออกไปหาหมูอ่อนริมคลองนายไคลาที่เที่ยแหงปลาพันหางขาด ทั้งๆ
ที่พระยาปลาดูกเจ็บปวดมาก ก็ยังเอาหมูอ่อนมาป้อนนางปลาดูก หลังจากอืมแล้ว นาง
ปลาดูกจึงเห็นเลือดและช่วยอมแมลงให้ลือดหยดให้หลบ พระนางทรงเล่าจบแล้วว่า “ด้วย
ความรักน้อง สุดสิ้นอลาลัย จักເօສີ່ໃດ ຕາມໃຈທຸກອັນ ໄທເມື່ອລັ້ນໜ້າ ຂອໂທຣແກ່ຂ້າ ອຍ່າ
ໄດ້ຜູກພັນ ນ້ອງມາຂອໂທຣ..”

5. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐี พระนางก์เสวยพระชาติ
เป็นภริยา มหาเศรษฐีมีจิตเลื่อมใส เห็นภัย เกิด แก่ เจ็บ ตาย จึงลาลูกเมียอกบวชเป็น
ตาบสอยู่ในป่า ภารยานำโภชนาหารไปถวายทุกวัน วันหนึ่งไปเห็นตาบสนั่นอยู่กับนางกินรี
เกิดอาการมีหิงหวง จึงไม่ไปถวายอาหารอีกเลย ปล่อยให้ตาบสต้องลำบากหาผลไม้ลีบง
ชีวิตตนเองสืบมา ภัยหลังจึงได้ทราบความจริงว่า นางกินรีไปสนทนาร่วมกับตาบส พระนาง
พิมพาจึงขอชมาโทเทว่า ที่นางเข้าใจผิดและก่อความเดือดร้อนให้พระองค์ในชาตินี้

๖. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นคนเขัญใจ พระนางเสวยพระชาติเป็นภรรยา มีบุตรธิดาคู่หนึ่ง สามีภรรยาคู่นี้ยากจนมากจึงคิดทำทานสร้างกุศลด้วยการสร้างพระวิหาร โดยขายบุตรธิดาเพื่อซื้อวัสดุก่อสร้างวิหาร ขายภรรยาเพื่อซื้ออาหารรายวันชุสลง ด้วยอำนาจแห่งบุญที่กระทำ พระอินทร์จึงนิรมิตข้าวของเงินทองให้มากมาย และได้กลับมาอยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุข พระนางพิมพารข้อมาไทยในสิ่งที่กระทำผิดพลาดในชาตินั้น

๗. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นชายหนุ่มในตระกูลคนเขัญใจ ซึ่อกุรุภูมิ พระนางเสวยพระชาติเป็นหญิงสาวในตระกูลนางรำ ได้ครองคู่เป็นสามีภรรยา กัน พระมหาษัตริย์รับสั่งให้นางเข้ารำถวาย เป็นที่พ่อพระราชนฤทธิ์ จึงพระราชทานสินทรัพย์และข้าวสาบบริวารให้มากมาย สามีถูกญาวย้ายถากต่างว่าได้ เพราะเป็นผู้นำคนรำ พระนางพิมพารจึงขอมาไทย

๘. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสุวรรณมิคคา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางมิคคี วันหนึ่งไปเลิมหญ้าอ่อนในป่า กระหายน้ำมากสุวรรณมิคคา นำไปหาน้ำพบสระใหญ่ ด้วยความรักเมีย สุวรรณมิคคาให้นางกินน้ำใสก่อน ตัวเองดื่มน้ำน้ำขุ่นข้นที่หลัง พระนางพิมพารจึงขอมาไทยที่ได้กระทำพุตติกรรมเช่นนั้น

๙. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาลิง ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนาบทบริหาร พญาลิงเก็บผลไม้มาให้นางกินทุกวันเป็นวันหนึ่งนางเกิดอยากกินผลมะเดื่อพญาลิงต้องเข้าป่าไปหาให้ด้วยความรัก ถูกเสือกัดตายโดยที่นางไม่รู้เรื่องราว เมื่อไม่เห็นพญาลิงกลับมา ออกรตามหาไม่พบจึงกราบเคืองว่าพญาลิงคงไปมีเมียใหม่ รักใคร่เหลลงจนกระหั่งทึ้งนาง พระนางพิมพารข้อมาไทยที่เป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนแลวยังเข้าใจผิดใส่ใจพระองค์ด้วย

๑๐. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระยาช้างจัททันต์ พระนางเสวยพระชาติเป็นนางช้างเมียนหลวง ส่วนนางช้างจุลสุภัททาเป็นเมียน้อยของพญาช้างจัททันต์ วันหนึ่งพญาช้างหักกิ่งรังให้นางด้วยความเสน่หา และหักอีกกิ่งให้นางช้างจุลสุภัททา บังเอิญกิ่งนั้นมีมดแดงติดลงมาด้วย กัดขบนางช้างจุลสุภัททา นางกราบมากเข้าใจว่าพญาช้างแกลงให้มดแดงกัดตน คิดผูกพยาบาท ตายไปเกิดเป็นบุตรธิดาของท้าวพรหมทัต ครรัณเจริญวัยเป็นสาวชื่นมา ประสบจะได้ด้วยช้างมาทำแท่นบรรทม พระบิดาจึงส่งพรานป่าไปหางาช้างมาถวาย พระยาช้างจัททันต์รู้จึงยินยอมให้พรานป่าตัดขาของตน จนสิ้นชีวิตในที่สุด พระนางพิมพารจึงขอมาไทยที่มีส่วนในการแกล้งแต่ชาตินั้น

๑๑. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสังกิตสามเณร ถือศีลอย่างเคร่งครัดอยู่ในวัด ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นสตรีสีกาชื่อนางมรรยา นางและข้าวสาบบริวารเป็นสรงน้ำพระในวันสงกรานต์ สามเณรเห็นเข้าเกิดความเสน่หา ลาสิกขากอมาแต่งงานอยู่กินกับนางจนสิ้นชีวิต พระนางพิมพารจึงขอมาไทยที่พระนางเป็นเหตุขัดขวางทางกุศลในครั้นนั้น

12. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาครุฑ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภราณายาพญาครุฑ วันหนึ่งพญาครุฑไปเที่ยวตั้งแต่เวลาเข้ากับมาเมื่อไก่ล็ำค่า นางโกรธจึงหนีไปซ่อนตัวในป่า ทำให้พญาครุฑต้องตามหาด้วยความทุกข์รุหุม ครั้นเมื่อพบกันก็ได้ใจ ตรงเข้าไปปลอบประโลมรับขวัญนาง กลับถูกนางกัดถีบด้วยความโกรธจึง พระนางพิมพางเจิงขอชามาโทษ

13. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระราชนอรสของกษัตริย์องค์หนึ่งชื่อ กุตราชกุมา มีรูปร่างหน้าตาคนเกลี้ยดแต่เป็นคนฉลาด พระนางเสวยพระชาติเป็นธิดาของพระยาซึ่งเป็นเมืองขึ้น ชื่อนางคับภาวดี ถูกส่งไปให้เสกสมรสกับกุตราชกุมาเพื่อเตรียมการครองราชย์ต่อไป โดยที่มารดาของนางบอกนางว่า จารีตของกษัตริย์นั้น ผัวเมียครองคู่อยู่กันโดยไม่ให้เห็นตัวกันจนกว่าจะมีลูก พระนางเคยถูกจัดจากให้เข้าใจว่า พระอนุชาของพระสวามีซึ่งมีรูปงามมากเป็นพระสวามี จนกระทั่ง วันหนึ่งพระนางได้พบพระองค์และรู้ว่าเป็นพระสวามีจึงตกใจมาก หนีกลับเมือง เป็นเหตุให้พระสวามีต้องติดตามไปด้วยความอุตสาหะพยายามจึงได้พระนางกลับมา พระนางพิมพางเจิงขอชามาโทษ

14. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพ่อค้าชื่อนามานพ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภราณายา พ่อค้าไปค้าขายแต่ล้มเหลว ทุนที่เหลือมีเพียงข้าวสารหานานเดียว นางจึงด่าว่าสอบประมาท พ่อค้าแอบเอาข้าวสารกึ่งหานานไปเล่นการพนันกับพระราชา แพ้พนันแต่ไม่มีทรัพย์สินจะให้ ถูกจับไปเป็นคนตัดหญ้าให้ช้าง ส่วนภราณายาไปรับจ้างค้าขายอยู่กับเศรษฐี เมื่อทราบความจังตามไปช่วยจนกระทั่งได้เป็นไหแก่ตัวเองพระนางพิมพางขอโทษที่เคย “กรธสอบประมาทด่า” พระองค์คืนชาตินั้น

15. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาแก้เด้า ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางนักแก้เด้า索迦 วันหนึ่งพญาแก้บินเข้าป่าไปหาอาหาร เป็นเวลานาน เมื่อได้แล้วรีบคากกลับมาให้นางนก แต่ปรากฏว่า “ข้าชี้งโกรธพิโรธใจ การบีกตีเอาพระองค์ ถีบด้วยเท้าไม่ปราศรัย ความรักเมียหลือใจ ไม่ชี้งโกรธแก่มียขวัญ” พระนางพิมพางเจิงนำมาเล่าเพื่อขอชามาโทษ

16. ชาติหนึ่งในสมัยศาสดาพุทธวังสีมุนี พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นนุสทะกุมา พระนางเสวยพระชาติเป็นนางทัมทินา เป็นสามีภราญที่รักใคร่กันมาก และໄ่ใจในการฟังธรรมเช่นกัน วันหนึ่งขณะฟังธรรมเทศนาเกิดความครั้งชาดีอิ่อมใส่มาก นางทัมทินามีฝีหันห่มบุชาตรรรม แล้วตั้งจิตอธิษฐานให้สมปรารถนา สามีนางก็ทำเช่นกันแต่กระทำหลังนาง アニสส์ในการฟังธรรมและขอความบุชาตรรรมทำให้เกิดอศจรรย์เป็นเสียงห้องและกลองดังลงมาจากสวรรค์ หัวพรหมทัตเห็นเช่นนั้นจึงประทานเงินทองทรัพย์สมบัติให้เพื่อจะได้สร้างกุศล และได้มีโอกาสถือศิลปางานด้านศิลป์เจ้าจับแล้วพระนางพิมพางเจิงกล่าวว่า “พระภูวดลข้าขอมา”

17. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ชื่อบรรณราชา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นเมเหลอเชื้อจันทมาลี ทั้งสองพระองค์คู่ใจในการให้ทานมาก จนกระทั่ง

สร้างศาลาโรงทานขึ้นสำหรับบริจาคทาน มีผู้มารับทานมากมาย วันหนึ่งพระอินทร์แปลงกายเป็นยักษ์ มากอพราชาทานพระมหาเสสไปเป็นภักษาหาร พระมหากษัตริย์จักริ่ว พระราชาทานเพระมุ่งหมายพระโพธิญาณ จึงบำเพ็ญดุพะทัตติพระมหาเสส พระนางเข้าใจจึงกราบถูลให้พระราชาทานพระนางเป็นภักษาหารของยักษ์ พระองค์จึงหลังอุทกยกพระนางให้พร้อมทั้งกล่าวว่า “ใช่ว่าจะมีรัก พระท่านน้องสุดสงสาร เรายังคงพระโพธิญาณ ยิ่งได้ร้อยเท่าแสนหวี ขอให้เราได้ตัวสัต พุทธโพธิ์พระชนสีห์ ในที่สุด “พระอินทร์กษัชื่นชม ย่อประนมถวายเยาวมาลัย ว่าข้านี้ภูบาล มีชื่มารยักษ์ เป็นองค์ท้าวสหัสันต์ยัน อันเป็นใหญ่ แกลังลงมา เพิ่มพูนพระศรัทธา พระองค์เจ้าผู้เลิศไกร”พระภิกขุนิพิมพาเล่าจบแล้วจึงกล่าวว่า “ชาตินี้ขอให้ทรง อนุให้เชื้อย่าได้มี ”

18. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกรະแต่ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางกรະแต่ภริยา ทำรังอยู่บนต้นไม้มริมชายฝั่ง วันหนึ่งลูกกรະแต่กลงไปในมหาสมุทร นางกรະแต่ร้องให้เคร้าโศก กรະแต่ผู้พ่อจึงอาสาวิดน้ำในมหาสมุทรด้วยการเคาะหางจุ่มลงไปในน้ำแล้วขึ้นมาสะบัด เพื่อให้หมาสมุทรแห้งเอากลุกคืน เดือดร้อนถึงพระอินทร์ต้องแปลงกายเป็นชายแก่มาถามว่ากรະแต่ทำอะไร เพื่ออะไร แล้วจึงห้ามว่า “อันน้ำในพระสมุทร ลึกที่สุดสุดปัญญา แม้นชีวิตจักรพรรดาน้ำจักแห้งอย่างสิ้นสัย อย่าทำลำบากกรະ เหนื่อยเสียเปล่า...” แต่กรະแต่ก็ยังคงพากเพียรต่อไป พระอินทร์จึงช่วยชูบชีวิตลูกกรະแต่ แล้วนำมาส่งให้ “กรະแต่สองผัวเมีย ครั้นได้ลูกก็ดี” และรำพึงว่า “ความเพียรนั้นเป็นใหญ่ ให้สำเร็จทุกสิ่งอัน” พระนางพิมพาเล่าแล้วขอ恕มาโทษ

19. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญากินนร ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางกินรีบทบริหาร กินรีนี้ขณะที่พญากินรีพนาางกินรีชุมไพรอยู่อย่างมีความสุขนั้น ท้าวพรหมทัดซึ่งเด็ดขาดเข้าป่าล่าสัตต์ เห็นนางกินรีเกิดความพ้อใจ ใครจะได้เป็นมหาเสส จึงยิงพญากินรีตายแล้วปลดปล่อยมาทางกินรีไปเป็นมหาเสส แต่นางกินรีบินหนีเข้าป่าไป เมื่อท้าวพรหมทัดกลับไปแล้ว จึงกลับมากอดนาพญากินรีแล้วร้องให้คร่าครวญอย่างหนัก ด้วยอ่านใจผลบุญที่เคยสร้างมาก่อนทำให้พระอินทร์ทราบความจงลงมาช่วยชูบชีวิตให้ ได้ครองคุ้นอย่างสุขสำราญจนสิ้นชีวิต ตอนท้ายกล่าวข้าว่า “เคยสนิทร่วมรักภักดี ตั้งแต่วันนี้ จักนิราครัวห่างไกล ทำผิดคิดร้ายสิ่งใด น้องขอคำภัย แต่ก่อนให้ขาดโทษ”

20. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระยาชื่ออัครราชภูบาล พระนางเสวยพระชาติเป็นมหาเสสชุมพูเทวี ท้าวอัครราชภูบาลไฟใจในทางธรรม รักษาศีลห้ามเป็นนิจ ส่วนมหาเสสไม่เชื่อสัตย์ต่อพระสวามี เป็นชู้กับเสนา ท้าวอัครราชภูบาลกลับจากฟังธรรม เทคนาทางทราบเรื่องราวระงับความโกรธได้ให้ขับชายชูไปไกล โดย “ไม่ตรัสประภาษสิ่งใดให้เกิดพระทัย พระคุณล้นเกล้าเกศ” พระนางภิกขุนิพิมพากล่าวต่อว่า “ให้ทันทีครั้นนั้นหนักหนา จงดโทษ อย่าได้มีโทษสืบไป”

21. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นท้าวนภาคภูบาล ส่วนพระนางเสวย

พระชาติเป็นมเหสีโคตรี วันหนึ่งในขณะที่อัมมาดยน้อยใหญ่เข้าเฝ้าหมาย หัวนภาณุบาล “...ตรัสประภาษ บรีดีpermปราศรัย ว่าสิ่งอันใด จักเสมอปัญญา ในโลกานี้ สิ่งอื่นไม่มี จักเบรียบเหล่านา” พระมเหสีทูลทั้ทานชื่นทันทีว่า “มีทรัพย์ปะเสริช เป็นที่ล้ำเลิศ สิ่งอื่นอันใด จักเสมอเงินทอง” หัวสินธุราชกูบາลມได้พิโธที่มีเศษล่าวยอดค้างค้านต่อหน้าเสนาอัมมาดย์โดยไม่เกรงพระทัย กลับหัวเริบการพิสูจน์ โดยเรียกหาเสนาผู้รู้เรื่องปัญญาสั่งความว่า “เอ็งมีปัญญา บัดนี้จงไป บ้านอื่นเมืองไกล ตามใจปรารถนา ไปแต่เมื่อเปล่า คนเดียวเอกสารปืนนึงกลับมา ให้แจ้งพระทัย” ฝ่ายมเหสีก็เรียกหามนตรีผู้หนึ่งเข้ามาสั่งความเช่นกัน “ว่า ท่านทุ่มเท ไม่รู้อะไร เรายังให้ทรัพย์ไป พ้นหนึ่งโดยตรา ท่านเสด็จไป บ้านอื่นเมืองไกล ตามความปรารถนา ครั้นถึงบีใหม่ ท่านกลับคืนมา” ผลปรากฏว่า มนตรีที่โง่เงินไปในป่าหิมมาพบเพื่อนักลงสุรา ชื้อสุราเลี้ยงเพื่อนที่เขาแต่สนุกสนานเยือนานมากมาย ถูกเพื่อนโนยเงินหมด ครบปีกลับมาเหลือแต่ผ้าพันกาย ส่วนเสนาผู้ชุดลาดรู้จักເຂົາຕ້ວຽດຄົບຫາຄົດ ເຂົາຝາກຕັ້ງເປັນຫ້າຈຳນາຄຣເມືອງທີ່ໃຫ້ຕົກປະການຈາກພູ້ຮູ້ສິ່ງທ້າວຸ້ຜົວອອນຄຣແຕ່ຕັ້ງໃຫ້ເປັນຜູ້ແນ່ງວ່າຄວາມໃນຫາດ ทำงานด້ວຍຄວາມຢຸດໂຮງຮວມ ຈຶ່ງໄດ້ລາກສັກກະຮາມກາມຍໍເມື່ອ ครบປຶກລັບ ມາພັກມົມດ້ວຍທາສບວຽວ ເປັນເຫດໃໝ່ຍອມຮັບວ່າມີປັນຍາລຳຄໍາກ່າວສິ່ງໄດ້ ຈົບລົງດ້ວຍຂ້ອຄວາມວ່າ “ນາງນຳເຂົານິການ ແຕ່ກ່ອນກາລມາແຈ້ງໄຟ ໄດ້ຝຶດໜາຕິໄດ້ ຈົງດີໃຫຍ່ໂປຣດເກສາ”

22. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นเจ้าผู้ครองเมือง ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางกินรี อาศัยอยู่ ณ ถ้ำท้องแห่งหนึ่ง วันหนึ่งนางออกไปเที่ยวเล่นเก็บดอกไม้ สำราญใจ ก็ติดติดตาข่ายของนายพวนเข้า บังเอิญวันนั้นเจ้าผู้ครองเมืองเสด็จประพาสป่า มาพบและเกิดเส้นหาในตัวนางกินรี ตัดตาข่ายนายพวนออกนำนางกินรีไปเป็นมเหสี พระองค์ต้องหาເກสารดอกไม้มามาให้เสียจันดอกไม้มحمدสันทิ้งในเมืองและนอกเมือง ในที่สุดเจ้านครต้องໄไปสืบชีวิตในป่าเพราะออกไปหาເກสารดอกไม้มามาให้เสียพราภิกชนຸนີພິມພາເລົາແລ້ວກ່າວວ່າ “ເມີຍຮັກຂອງດຳກັນ ຂອຍຍ່າໄຫມ່ເວົາ”

23. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ซึ่อໂຄຮຸມາຮ ຊື່ມີຄວາມຮູ້ໃນด้านວາດຽບມີສົດປັນຍາເລີຍຈຸດໃນເຊີງຊາງ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นมเหสีຊື່ສຸມຫຼາວັນหนึ่งพระໂຄຮຸມາຮໂຄຣເລັນພັນສກາກັບພູ້ານຸ້ງຮ່າງ ປරກງວ່າແພ້ສກາຈຸນໝາດຕັ້ງ ອຸກພູ້ານຸ້ງຮ່າງເຂົາຕ້ວັນປຶກລັບໄປເປັນຄົດຫຼັມເລີຍຊ້າງ ຝ່າຍ “ຕັ້ງຫຼັມສຸມຫຼາວັນ ຮູ້ກົງຍາກົມໄປ ສັ່ງສອນພະກູາໃນຍ ໄດ້ມີຫຍັກແກ່ພູ້ານຸ້ງຮ່າງ” ຈຶ່ງຈຸບລົງທີ່พระนางກົງຍຸນີພິມພາກ່າວວ່າ “ລ້ອຍຄຳອັນປະມາຫ ມີຄວາມທີ່ຈັກເຈົາ ໄກຫຼັນຂອງໜາ ຈອຍຍ່າໄດ້ມາເກີດມີ”

24. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นคนมั่งมีຊື່ອຸ່ນເສຖານາ ສ่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภราຍາຊື່ອັດເສຸກມາຮ ວັນหนึ่ງສາມີภරຍາເດີນທາງໄປຢັງຕັກສິລາຮານີ ຂະດີນອຸ່ກ່າງພາບໂຈຣໄພຣຈຳນານ 500 ດົນ ເຂົມາລ້ອມຈັບ ແຕ່ນຸ້ເສຖານາຍິ່ງຫາຍເກີບໝາດ ແລ້ວໂຈຣ່າຍເພີຍຜູ້ເດີວາກຳລັງສູ້ຕ້ອກນອ່າ ສາມີເຫັນຍັດໄວ້ ເຮັກໄກ້ພຣາສົງດານໃ້ ນາງລັບນິກັກໂຈຣ ຈຶ່ງສົງທາງດ້າມດາບໃ້ໂຈຣໄພຣ ໂຈຮັບດາບໄດ້ໜ້າພັນສາມີຕາຍ ໂຈພາຕ້ວາງໄປ

ด้วยแต่เกิดนึกชูกูใจว่าจะได้อ่านไว้ เมื่อกับสามียังทำได้ถึงเพียงนี้ จึงปล่อยนางไว้กลางบ้าน นางได้คิดถึงสิ่งที่กระทำไว้กับสามี จึงโศกเศร้าคราวภูษาสามีจนลืมชีวิต พระนางภิกขุนิพิมพ์ ได้กล่าวขอชนาให้เช่น “ไทยนั้นพันเสนห์ มีแก่ข้ามากันกหนา ขอไทยได้โปรดเกล้า พระองค์ เจ้าได้เมตตา ”

25. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นชาวเมืองชื่อสุวรรณaman พ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นชาวเมืองอีกเมืองหนึ่งชื่อจันทima เมืองที่สุวรรณามนพอาศัยอยู่ถูกข้าศึกยกทัพมาล้อมเมื่อจันทิมา ไม่เคยจากร่างห่างกันเลย เมื่อสิ้นศึกสงคราม สามีจะกลับไปบ้านมารดา แต่ภรรยาไม่ยอมไปจนสิ้นชีวิต นางภิกขุนิพิมพ์จึงขอมาให้ “ไทยนั้น มีแก่ข้า ด้วยมิตามน้ำพระทัย”

26. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นดาบส บำเพ็ญพรดอยู่ในป่าไม่เคยรู้เลยว่ามนุษย์หญิงชายเป็นอย่างไร ด้วยอำนาจ mana ของพระดาบส ทำให้ฝนไม่ตกเป็นเวลานาน ชาวเมืองเดือดร้อนพระราชาให้หรือว่าเป็นพระยะไร ให้รู้ล้วว่า เป็นพระพระดาบสเข้า ผ่านขั้นสูง ขอให้พระองค์หาทางทำลายภัยพระดาบสฟันจึงจะตก พระราชาให้พระธิดาปลอมตัวเป็นดาบสเข้าไปใกล้ ใช้เลกล้อกว่าเจ็บปวดขอความช่วยเหลือ จนในที่สุดพระดาบสลงในหลังจึง “ขาดจากภานบัดเดียวใจ พากันไปครอบพระ” เล่าจบแล้วพระนางภิกขุนิพิมพากล่าว “ครานนี้ข้าทำผิด ให้พระองค์เสียกิริยา คงให้ไทยโปรดเกศฯ อย่าให้เป็นเรื่องไป”

27. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นบุตรเครชชีชื่อสุเมธ วันหนึ่งนายคลังเข้ามาแจ้งว่าให้ปลดทรัพย์สินในคลังสมบัติ ปราภ្យว่ามีมากมาย ตามว่าเป็นของผู้ได้ด้วยความว่าเป็นของตกทอดมาจากทวด ปู่ พ่อ สืบท่องามจนถึงสุเมธามนพ สุเมธามนพคิดว่าทวด ปู่ กระทั้งพ่อหวงทรัพย์สินไว้มากmany แต่เมื่อตายจากไป กลับไม่สามารถนำอะไรไปได้เลย จึงเปิดโรงคลังให้ท่านทรัพย์สินจนหมดสิ้นในสามสี่เดือน แล้วจึงออกบานเป็นฤๅษีเจริญศิลปะวนนาจนกระทั้งได้ทราบเรื่องเดินทางอากาศได้ เที่ยวโปรดสัตว์มากมาย เป็นที่นับถือศรัทธาของคนทั่วไป วันหนึ่งพระพุทธเจ้าในขณะนี้คือพระพิพัฒกรจะเดินมาฉันจังหันในเมือง ชาวเมืองต่างยินดีเร่งทำทางกันอย่างแขกเข้ม ดาบสุเมธผ่านมาไม่ได้รับความสนใจโดยย่างเข่นเคย จึงสอบถามดูรู้ความเข้ากันดีช่วยทำการด้วย ครวัตพระพุทธเจ้าเด็ดงาม ทางยังไม่เสร็จดาบส ทอดตัวลงเป็นทางให้เดิน พระพุทธเจ้าตรัสว่าต่อไปอีกสิบสี่อย่าง จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า นางมิคดาได้ยินจึงเก็บดอกบัวมา ๕ ดอกประน姆มือขึ้นตั้งหนือศีรษะบุชาองค์พระสรรเพณ แล้วดังความประทานว่า หากดาบสุเมธจะได้ตรัสรู้เป็นพระศาสนา ตัวนางขอเกิดเป็นภริยาช่วยให้พระองค์ได้สั่งสมบำรุงมีทุกชาติ พระดาบสคำนี้นั้น แต่พระพุทธเจ้าทิพปั่งกรกลับมีพุทธภัยก้าว นางเป็นคู่สร้างบารมี ในอนาคตพระองค์จะต้องบำเพ็ญบารมีโดยบริจาคมบุตรทารก ดาบสจึงรับทราบคำดังประทานของนางด้วยความยินดี พระนางพิมพ์เล่าจบแล้วกล่าวว่า “แต่ครั้งที่พิพัฒกรมา บัดนี้สำเร็จแล้วดังความประทาน แต่ตามกันมาไม่ห่างไกล ที่นี่ตัดสิ้นความอาลัย ขาดกันแล้วแต่เนื้อไป ไม่มีเยื่อใยเท่าเกศฯ ไทยทันทีทั้นเมื่อแต่หลังมา จงได้ดีให้ไทยโปรดเกศฯ

จะบังคับความประองค์ไป ยังที่นิรพานสำราญใจ น้องเห็นแจ้งประจักษ์พระทัย ขาดพันจากภัย ในสงสาร ต่างพันจากชาติกันดาร พยายมรณ์ทุกชีวิৎพะพาน ขาดจากสารชาลั้ย”

28. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกษัตริย์ชื่อันทรชา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นเมเหลือชื่อมงคลเทวีต่อมาพระราชาเลื่อมใสศรัทธาในทางบุญ สรรราชสมบัติอภิมหา พระนางมงคลเทวีกัจดามาไปพยาบาลปรนนิบติไม่ได้ขาดวันหนึ่งเกิดมีข้าศึกมาล้อมรอบพระนรา นางตกใจวิ่งเข้าไปอยู่ในกุฎิพระเห็นเข่นนั่งจึงขับไล่นางให้ไปกลฯ นางขัดใจอาละวาดฉีกจีวรพระ เมื่อสิ้นชีวิตลงจึงตกนราเล่าเรื่องแล้วพระนางจึงขอชมาโทษ

29. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นหนุ่มน้อยเชื้อสายกษัตริย์ชื่อจันทกุมาร ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นเมเหลือของพระเจ้าพรหมทัต เมื่อเจ้าพรหมทัตสิ่นพระชนม์แล้ว พระเมเหลือกิตติเด่นหาจันทกุมาร จึงใช้กลามายาทำให้จันทกุมารหลงให้อกภัยมากกว่า คราวนี้จันทกุมารจึงลวงพระสาวมาว่า พระองค์เริ่มมีหงอกแล้ว และแอบถอนผอมขาวของพระนางให้ดู พระสาวมีเกิดรู้สึกปลงสังเวชในสังขาร เห็นเส้นผมเป็นเสมีอนเทวทูตมาบอกสัญญาณแห่งความตาย จึงลงทะเบิบสรพสิ่งรอบกายอภิมหา พระภิกขุนิพิมพชาจงชมาโทษที่เคยหลอกลวงพระพุทธเจ้าในชาตินี้

30. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติในคราภลสูงส่ง มีปัญญามากไม่มีใครเทียม จึงได้ครองราชสมบัติในกาลต่อมา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นชายา เคยมุสาว่ากัลล่าวพระสาวมี ครรัตน์ชีวิตลงจึงตกนราอยู่ข้างน้ำ พระภิกขุนิพิมพชาจงชมาโทษในความผิดครั้นนั้น

31. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาแหงส์ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางแหงส์ วันหนึ่งพญาแหงส์และบริวารไปเล่นน้ำในสระของนางเขมมานาเรี พญาแหงส์เกิดไปติดป่วงแรวนายพรานเข้า บริวารรวมทั้งนางแหงส์บำบัดบริจาคบินหนีด้วยความกลัวภัย ทิ้งพญาแหงส์ไว้ตามลำพัง มีแหงส์เสนานผู้หนึ่งจงรักภักดิพญาแหงส์จึงตามไปอยู่เป็นเพื่อนตาย ครรัณายพรานจับไปถวายนางเขมมานาเรี นางให้พญาแหงส์เทศนาครรรมให้ฟังถูกใจมากทำสักการะบูชาแล้วปล่อยไป พระนางภิกขุนิพิมพชาจงชมาโทษที่ “ตัวชั้วรากร่วมสงสาร เมื่อพระภูบาล ต้องบ่วงแร้ววิ่งหนีมา”

32. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสุกดดาบส ส่วนพระนางในชาตินี้กับวช เป็นดาบสฤทธิ์ด้วยกันในป้าhimava วันหนึ่งพระดาบสไปพบแม่เสือกำลังจะกินลูกเป็นอาหารเพราะความหิวเนื่องจากตกไปอยู่ในเหวไม่มีอาหารจึง “จักไครให้ตนแก่เสือกินเป็นอาหาร ลูกเสือจักรอดบ่นาน ให้เนื้อเป็นทาน จักตัวสเป็นพระศรดา” พระดาบสจึงเอาใบดาลมาเจริญเป็นอักษรบอกความนangดานาสวา “เราให้ชีวีเป็นทานแก่แม่พยัคฆา แม้นตายเกิดพรหมโลก เจ้าทำตามข้า แม้นตายจักได้ไปสวรรค์” แล้วจึงกระโดดลงไปให้เสือกิน ฝ่ายนางดาบสรอจนค้ำไม่เห็นพระดาบสกลับมาก็เป็นทุกษ์ กลางคืนผ่านว่าเห็นหัวใจพระดาบสขึ้นไปอยู่ถึงหัวพระหมรุ่งเข้าตามไปพบอักษรที่เขียนไว้จึงคิดจะทำตามที่พระดาบสบอกไว้พระราเห็นว่า “ให้ทานชีวิตจิตใจ อนิสงส์อันใด จับเบรียบเสมอได้ไม่มี จักได้เสมอด้วยพระชินสีห์” นางดาบสจึงกระโดนลงไปให้เสือกินเป็นอาหาร สิ้นชีวิตไปเกิดบนสวรรค์ พระภิกขุนิพิมพชาเล่าเรื่องในชาตินี้แล้ว ขอชมาโทษ

33. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นโคบาล ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นชิตาของท้าวพระยาเมืองหนึ่ง ต่างฝ่ายต่างรูปงามมาก เมื่อชิดาเจ้าเมืองอายุได้ 16 ปีคิดจะคร่าได้คู่ครองที่ตนพึงพอใจ ท้าวพระยาจึงประกาศให้หนุ่มน้อยใหญ่เข้ามาให้นางเลือกคู่ในงานใหญ่ที่จัดขึ้น นางกลับไม่ชอบลูกผู้ชายตระกูลที่มาเสนอตัวให้เลือก แต่เกิดพึงพอใจเลือกนายโคบาลซึ่งมาเที่ยวงาน ท้าวพระยาจัดการเซกสมรสให้ครองคู่กัน เมื่อท้าวพระยาสิ้นชีวิตลง นายโคบาลจึงปักครุยบ้านเมืองต่อมา กระทั้งมีอายุได้ 49 ปี เกิดมองเห็นทุกข์จากการเกิดแก่ เจ็บ ตาย จึงสะสมทุกสิ่ง ออกแบบบำเพ็ญเพียรตามลำพัง กระทั้งสิ้นชีวิตไปเกิดในชั้นพรหมโลก พระภิกขุนิพิมพานำมาเล่าเพื่อขอชมาโทษาเหตุการณ์ที่อาจผิดพลาดในชาตินี้

34. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสามเณร ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นพระธิดาในพระมหาษัตริย์ วันหนึ่งพระธิดาอุกมานั่งดูบรรพชนชาวโลก กับสามเณร เกิดพึงพอใจกัน ความทราบถึงพระราหูรับสั่งให้ขับไล่ออกจากวัง ได้รับทุกเหตุนา มากทั้งสามีและภรรยา ต่อมาราชมารดาช่วยให้ได้กลับมาอยู่ในวัง แต่อยู่ได้เพียงหนึ่งปี สามีหนีกลับไปบวชใหม่ นางตามไปใช้ชร้ายานต์ต้องลาสิกขา สามีหนีออกบวชและต้องลาสิกษา เพราะภรรยาถึงห้าหกเจ็ดครั้ง พระนางพิมพาริจข้อชมาโทษาที่กระทำ “พิราภัต ให้พระองค์สึกจากชีวี” ในชาตินี้ว่า “ให้ชั้นข้อชมา งดให้ชาเกล้าเกศี จักราพะนุนี เช้าสู่หัวพระนิพพาน”

35. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นทุกขามานพเขญใจ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นทุกขุมารีภรรยา สองสามีภรรยาหากันมาก วันหนึ่งทราบข่าวว่าพระพุทธเจ้าในครั้งนั้นเสด็จมาพร้อมพระสาวกครอจักทำบุญ จึงไปนิมนต์มาจันจังหันที่บ้านทั้งๆ ที่แทบจะไม่มีอะไรภายใน พระพุทธเจ้าทราบจากทิพยญาณแล้วจึงเปิดประดุจ อุกmarwaninmard พระอินทร์ และนางสุชาดาลงมาจัดแต่งจังหันอันโฉะให้ ห้อมตลอดไปทั่วเมือง หลังจากจันจังหันแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสว่า กากลต่อมาเนื่นนานเป็นอสังไขย ทุกมานพจะได้รัสรู้เป็นพระศาสนา นางทุกขภริยาได้ยินดังนั้นจึงตัดเส้นผมบุชาพระพุทธเจ้าตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าสามีได้รัสรู้เป็นพระบรมศาสดา ตนเองขอเป็นภิกขุนีบวชในพระพุทธศาสนาด้วย พระนางพิมพาริจข้อชมาเล่าแล้วขอชมาโทษาในสิ่งที่เคยผิดพลาดในชาตินี้

36. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาณกรภรรยา รักษาศีลในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ไม่ยอมกินปลาเป็นอาหาร ต่อมาก็เจ็ดวันสิ้นชีวิตไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ด้วยความผูกพันจึงมานำพระนางพิมพาริจซึ่งขณะนั้นเสวยพระชาติเป็นนางกรภรรยาขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อให้เห็นผลของกรรมดี และพร้าสั่งสอนให้รักษาศีลไม่มาสัตว์ แล้วนำกลับมาส่ง เมื่อนางกรภรรยาภัยกันกับสามีอย่างมีความสุข พระนางพิมพาริจขอชมาโทษาที่เคยผิดสัตว์ตัดชีวิตหาเลี้ยงชีพในชาตินี้

37. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาณกรภรรยา รักษาศีลในพระพุทธศาสนาเป็นนางกินรีบทบริจาคิกา อยู่ร่วมกันมาย่างมีความสุข วันหนึ่งชวนกันไปเที่ยวน้ำ

เพลิดเพลินอยู่กับการซ้อมดอกไม้มีผู้น้ำหนึ้น เกิดฝนตกหนัก น้ำท่วมผู้ongyang กินริถูกน้ำพัดพาไปคนละทาง ทุกชีวิตร้าบ แต่ครั้นรุ่งสว่างก็ได้พบกัน พระภิกขุนิพิมพาเล่า จบล่าวว่า “ได้สูชาได้ทุกชนิดร์ ไม่จากไกลกัน บัดนี้จักตัดเสี่ยไกล”

38. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นนกคุ่มไฟ ส่วนพระนางเสวยพระชาติ เป็นนางนกคุ่ม ทำรังอยู่ด้วยกันในป่ามีลูกน้อยกำลังน่ารัก วันหนึ่งลูกตกลงมาบนพื้นดิน เกิดไฟป่าลุกไหม้ขึ้น นกคุ่มทั้งคู่ช่วยกันกางปีกดับไฟ จนไฟไหม้ไปทางหมด แต่กรือดชีวิตมาได้ พระนางพิมพากล่าวว่าเคยร่วมสุขร่วมทุกข์กันตลอด ไม่เคยต้องพراعจากกัน ทว่าบัดนี้ “แต่ จักตัดกันไป ตัดเยื่อตัดไย ตัดหง่ายไม่รีเส้นห่า” จึงขอษามาโทษที่ทำให้พระองค์ต้องเหนื่อยยาก ลำบากในชาตินี้

39. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นหัวพระยาซื่อคำไพรากุบาล ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นอัคราชายาชื่อนางในชา ขณะที่พระนางในชาติองค์ร่วมนั่งเกิดเมื่อ ประภานาจจะได้ท่องเที่ยวไปในจักรวาล หัวพระยาคำไพรากุบาลจึงต้องทรงหงส์เหินฟ้านำพระนางไปท่องเที่ยวหัวจักรวาล แล้วจึงเดินจอกลับเมือง ต่อมาพระนางประสูติพระกุมาตรที่มีบุญญาธิการมากเป็นจักรพรรดิครองสมบัติสีบما พระนางพิมพางดงามขอษามาโทษที่ทำให้พระองค์ต้องเหนื่อยยากลำบากภายในชาตินี้

40. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นสุคุมามานพกุมาตร ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภริยาชื่อ นางมัคฉบี สุคุมามานพเมใจศรัทธาในการทำบุญทำกุศลจึงนิมนต์พระมาฉันกัตตาหารที่บ้านวันละ ๘ รูปทุกวัน ส่วนนางมัคฉบีภริยาไม่เห็นด้วยกล่าวว่า “น้ำใจนี้กันหนา ข้าของอาคม ทำบุญให้สูญสิ้นไป ให้เจ้ากุณได้อะไร” วันหนึ่งสามีจะเดินทางไปค้าขายต่างเมือง สั่งภาระให้นิมนต์พระมาฉันกัตตาหารที่บ้านทุกวันเช่นที่เคยทำ แต่ “ส่วนเมียอาจรวมกลัวทรัพย์จักสิ้นสูญไป ไม่ทำกุศลสิ่งใด ใส่บาตรก็ไม่ใส่ ศีลทานก็ไม่รักษา” สามีกลับมาสอบตาม นางมุสาวาภิการทำตามที่สั่งไว้ทุกวัน ส่วนสุคุมามานพยังคงมั่นคงในศรัทธา จำศีล ภารนาทำสามิชทุกค่ำคืน พระอินทร์ให้มารับตัวไปสวรรค์ สุคุมามานพยังห่วงภาริยา ลงมาบอกกล่าวว่าให้ทำบุญตายแล้วจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ แต่ภาริยาไม่ปฏิบัติตาม ยมบาลจึงมารับตัวนางไปลงนรก ภิกขุนิพิมพาเล่าความชาตินี้แล้วขอษามาโทษ ที่ไม่เชื่อฟังในครั้นนั้น

41. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระราบท ส่วนพระนางเสวยพระชาติ เป็นสตรีสวยชื่อพิมพา วันหนึ่งนางพิมพาไปพังครรمهเศนา พระราบทั้งสองคน เห็นเข้าเกิดความเส่น่าหาลลสิกขากอมา แล้วไปสู่ของนางจากบิดา แต่นางพิมพาไม่พึงใจตอบสั่นๆ จึงให้อาสาทำงาน จนกว่านางจะพอใจ แต่ “ใช่ให้ทำการนา เนื้อนกทาสถา ข้ายังไม่ชอบน้ำใจ ยังทำอาสาสิบไป ข้าให้กราฟุนไฟ ให้จับເเอกสารตัวดีด่า” ดาบทั้งสองคนทำงานอาสามาถึง ๓ ปีแล้ว นางยังไม่พึงพอใจ จึงคิดว่าคงไม่ใช่เนื้อคู่กัน กลับไปบอกเป็นญาชีอีครั้งหนึ่ง จำเริญนานจนลืมชีวิต ไปเกิดในชั้นพรหม ภิกขุนิพิมพาเล่าความชาตินี้แล้วขอษามาโทษ

42. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาใหญ่ทอง ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางนกยูงภริยา วันหนึ่งไปเดินเล่นริมสระน้ำ พญาใหญ่ทองเกิดไปติดป่วงเร้าของนาย

พวนป่า ถูกนำไปเลี้ยงในบ้าน พญาช้างทองทอนอดอยกอยู่บ้านนายพวนถึงหนึ่งปี วันหนึ่ง นายพวนนำไปเที่ยวป่า มีนุชหนึ่งเดินมาเห็นนกชุงถูกจับผูกไว้ เช่นนั้นจึงปล่อยไป พญาช้างทองวีบากลับมาอ้างด้วยความดีใจ กลับถูกนางชุงทองขับไล่แล้วก้าสเพราเข้าใจว่า “พญาชุง ไปป่า ได้นางมุรา อันงามน่ารักน้อยเม็ด ไปอยู่พนาลี” เม้นพญาชุงทองจะอธิบายเหตุผลให้ฟังอย่างไรนางก็ไม่ฟัง ขับไล่จน พญาชุงต้องไปอยู่บนภูเขาจากกันจนตาย กิกขุนีพิมพาเล่าแล้วขอษมาโทษที่ “ไม่เชื่อไม่ชอบน้ำใจ” ด้วยเหตุผลว่า “ชาตินั้นจิตข้าอันทา ไม่รู้ภาษา โปรดข้าพิมพาจอมได้”

43. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นป่าวท้าวพรหมทัต ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นทาสของท้าวพรหมทัตเช่นกัน ทั้งสองเป็นสามีภรรยา กัน ฝ่ายสามีรับแรกข้าวสารจากท้าวพรหมทัตทุกวัน แล้วนำมาแบ่งเป็นสามส่วนดังนี้ “ส่วนหนึ่งให้มารดาท่า ส่วนหนึ่งเอาไป เลี้ยงชีวิตถูกเมียสองรำ ส่วนหนึ่งให้ทานอัตรา เอาไปบูชา คุณพระศรีรัตนตรัย” นอกจากราทำบุญให้ทานแล้ว ชายเข็ญใจยังสนใจฟังธรรมเป็นนิดด้วยความศรัทธาเลื่อมใส วันหนึ่งขณะนั้นฟังธรรมอยู่นั้น พระพรหมทัตรับสั่งให้หา ก็เม่ยมไป จึงถูกรับสั่งให้ประหารชีวิตแต่ปรากฏเป็นอศจรรย์เพชฌฆາตมือสั่นยกดาบไม่ไหว แผ่นดินสันหัวน้ำไหว ฉัตรพระราชาหักพังลงมา ท้าวพรหมทัตติ่งใจจึงขอภัยในสิ่งที่กระทำ แล้วพระราชาท่านสมบัติให้สามีภรรยาเข็ญใจคุณนั้น ให้อยู่เป็นสุสีบไป พระนางเล่าแล้วขอษมาโทษ

44. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นทุกขามานพ ยากจนมาก ต้องหาปลาเป็นอาหาร ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางพญา ก็ขออัสรสกุณี พบทุกขามานพจึงถกเถียงว่า “หาปลาເຂົາພົດ ປະໂຍ້ນດ້ວຍສິ່ງອັນໄດ” ทุกขามานพตอบว่า “ເຮົານເຫັນໃຈ ຫາປາເພື່ອເລີ່ມອາຕມາ” นางพญา ก็เล่าเรื่องของตนว่า “ຂ້າເທີນເວາຫາ ເຮົາເຫັນໃຈປາກຍາກໃຈ” แล้วถามต่อไปอีกว่าถ้านางช่วยให้ได้ครองเมืองจะให้อะไรแก่นาง ทุกขามานพตอบว่า “ถ้าช่วยເຮົາໄດ້ ຮາຊສົມບັດເປັນພະຍາ ບຸນຄຸນນັ້ນມາກັນກໜາ ຈະໃກ້ນປາຫາ ທຸກວັນເວລາຮາວເວີ” นางพญา ก็ယ້ວ່າ “ສັຈັງທັນນີ້ ຈຳດີຍ່າເສີຍສັຈາ” แล้วนาง ก็ให้นັ້ນປັນຫັນຫາເຄື່ອງທຽບສໍາຮັບກັບຕະຫຼາຍໃຫ້ສ່ວນແລະບົນໄປຢັງເມືອງທັກນີ້ພະຈາກພຶກພື້ນພະຍາມີແຕ່ພະອິດຕາ ຂາວເມືອງເຫັນທຸກໆມານພັນໜັ້ນປັນຫັນກົດຕະຫຼາຍ ແລ້ວເສົາຮ້ອງເຫຼີມໃຫ້ครองເມືອງ นางพญา กົດສໍາຮັບໃຈໄດ້ປາກິນທຸກວັນ ແຕ່ແລ້ວວັນหนึ่งพระราชาກັບความລັບເຮືອງຕະຫຼາຍຈະຮູ້ຄູ້ຫຼຸງຜູ້ຄູ້ ຈຶ່ງຄິດກຳຈັດນางพญา ໂດຍໃຫ້ອຳນາດຍັບປຸດອົນຂນ ນາງພญาໄດ້ຮັບຄວາມທຸກໆເວທນາມາກ ແອນຊ່ອນຮັກຫາຕ້ວເປັນເວລາหนึ่งປີ ຈົນຂົນເຈື້ນແລ້ວຈຶ່ງມາຫລອກພະຈາກວ່າ ຄ້າຈະຮອງມືອງອີກເມືອງหนึ่งເຊື່ອໃຫຍ່ໂດຍມາກ ມີສົນມກຳນັດຫ້າຍຂວາມກາມຍໍໃຫ້ນໜັງນາງ ນາງຈະນຳໄປ ດ້ວຍຄວາມໂລກ ທຸກໆພະຈາກ ຈົນໜັງນາງໄປ ນາງບົນລົງໄປໃຫ້ສຽງນໍ້າ ດັວນໍ້າໃຫຍ່ແທ່ງໜີ້ ແລ້ວປ່ອຍທີ່ໄລ້ທີ້ນີ້ ນາງບົນຂົນທັນພໍາແລ້ວ “ຮ້ອງຕັດພໍອລົງນາ ໄດ້ເປັນພະຍາ ຈັກໜ່າເຮາເສີຍໃຫ້ຕາຍ ດອກຕັບຄູ່ນໍາມາຍ ອູ້ໃຫ້ບາຍ ທີ່ຫຍາສຸ່ທຽວວຽງ” ວ່າແລ້ວນາງກົດບົນຫັນໄປ ກິກຂຸນື່ພິມພານຳເຮືອມາເລັ່ມເຊື່ອ “ຂອໃຫຍ່ແຕ່ชาຕິກ່ອນໄກລ ຫ້າປລ່ອຍໃຫ້ພະວອງຕີໄປ ອູ້ຮົມສຸ່ທຽວໄກ ໄດ້ຍ້າກລຳບາກເວທນາ”

45. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระมหาກັບຕະຫຼາຍຫຼືອັພັນຮຸມມືຕະຫຼາຍ ສ່ວນ

พระนางเสวยพระชาติเป็นมเหสีชื่อ พันธุ์มิตเทวี พระนางเล่าไว้ว่าตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันแล้วอยู่ด้วยกันตลอดเวลา ไม่เคยจากร้างห่างกัน จนกระทั่งเกิดโรคภัย ก็ฝ่าพยาบาลรักษาอย่างดี มีได้รังเกียจที่จะแตะต้องแม้ม้ามของพระสวามี ครั้นสิ้นพระชนม์ไปแล้วก็ยังมีธาตุไว้บูชา แต่ครั้งนี้จะต้องตัดขาดจากกันไปสู่เมืองนิรพานจึงขอษามาโทเทแต่นหนัง

46. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นชายเขัญใจชื่อคิริมานพ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อโคงมี ทั้งสองสามีภารยาครัวท่าเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก วันหนึ่งพระภิกษุสงฆ์มายืนบินนาที ที่เชิงบันได นางโคงมีนำข้าวตอกจะลงบันไดไปตักบาตรบันไดเกิดหักทำให้นางพลัดตกลงตรงหน้าพระภิกษุนารถเดินหน้าไปเพระความอ้ายครั้นกลับมา “ถึงเรือนก็กราบไหว้แล้วว่าไม่พิจารณากระดิ่งดูแต่ว่าไม่แต่งไม่ทำขึ้นใหม่ ทุบตีเอาไม่ปราศรัยพระองค์ดูใจ ไม่กราบแก่เมียเดยหนา พระคุณลั่นเกล้าเกศา ให้หน้องนักหนา อย่าได้เป็นเวรีบไป”

47. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นชายเขัญใจชื่อสุวรรณกุมา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อสนธิ วันหนึ่งทำแพข้ามลำน้ำไปหาพื้น ถึงฝั่งแห่งหนึ่งเห็นทรายชายฝั่งน้ำงามมาก จึงช่วยกันก่อพระเจดีย์ทราย เแล้วก็บดกอไม้ในป่ามาสักการะบูชา ขณะที่กำลังซึ่งมิสิมนั้นสินกรรมดีที่ได้กระทำนั้นเอง หลุบงชายนั้นคุ้ก็ลอยเลื่อนขึ้นไปบนสวรรค์ มีวิมานผุดขึ้นให้เข้าไปอาศัย เทวตาเห็นก็ทรงสัญญาเหตุใดมนุษย์สามารถขึ้นมาอยู่บนสวรรค์ได้ เมื่อได้ทราบเหตุผลแล้วก็เปล่งวาจาสาคร สุวรรณกุมาภักดินทริกริยาเปลี่ยนสภาพกายมนุษย์เป็นกายทิพย์ อยู่บนสวรรค์อย่างมีความสุขสืบมา พระนางพิมพอาเจิงราบทูลพระบรมศาสดาหลังจากเล่าเรื่องในพระชาตินี้จบลงว่า “แต่ก่อนคุณเคยกันมา มีได้นิรา นิราครั้งห่างไกล เกิดด้วยกันไป ร่วมพิมัย ร่วมสุขร่วมทุกข์กันมา ไม่ตัดจากความเสน่ห์ แต่เนื้จะนิรา นิราจะขาดกันไป”

48. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นชายเขัญใจชื่อคิดมานพ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อลำพาก วันหนึ่งขณะเข้าป่าด้วยกันพบพระฤาษีต้นหนึ่งถูกมัดกลึงอยู่บนพื้นดิน จึงช่วยแก้มัดให้ ผู้งูชนทั้งหลายเห็นดังนั้นก็กราบจับคิดมานพไว้แล้วไปกราบทูลพระราชา พระราชาจับสั่งให้ประหารชีวิต คิดมานพขอชีวีฐานให้พระรัตนตรัยคุ้มครอง เป็นเหตุให้เทวตาออกมาปราบภูภัยและแสดงเดชให้ขัตติยองพระราชาตกลงมา พระราชาจึงเรียกคิดมานพเข้าไปถามเหตุ ว่าทำอะไรจึงเกิดอศจรรย์เช่นนี้ คิดมานพเล่าความไปป่าตามจริง พระราชาจึงโปรดให้ประทานรองวัลในคุณงามความดีที่กระทำและนิมนต์พระฤาษีเข้ามาเพื่อขอภัยโทเทไม่ให้เป็นเวรีบไป พระนางนำเรื่องในพระชาตินี้มาเล่าแล้วขอษามาโท

49. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชื่อโภคโภค มีน้ำใจเลื่อมในครัวท่าในพุทธศาสนา ครั้นนั้นพระบรมศาสดาเสด็จมาโปรดสัตว์ ทั้งพระราชาและหมู่ประชาชนต่างก็ชื่นชมยินดีที่ได้มีโอกาสทำบุญกับพระพุทธองค์ พระราชาประกาศว่าถ้าใครสามารถนิมนต์พระพุทธเจ้าให้จำพรรษาอยู่ในเมืองนี้ได้จะยกพระธิดาให้เศรษฐีสามารถนิมนต์ได้ จึงได้อภิเชกสมรสกับพระธิดาซึ่งคือพระนางภิกขุนิพิมพานชาติปัจจุบันนี้เองและได้ครอง

เมืองสีบมา พระนางยกเรื่องมาเล่าเพื่อขอษามาหากมหิษาทันทีได้ฯ ในชาตินั้น

50. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชื่อการะกะ พระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อนางอนันจ่า ต่อมาเศรษฐีภารยาจะไปเล่นพนันกับท้าวพญา แพ้พนันหมดตัวจนเป็นหนี้ท้าวพญา เศรษฐีภารยาจะขอผัดผ่อนหนี้ไว้ 7 วัน หลังจากนั้นจึงชวนกันไปหาพระภูษา ได้รำเรียนวิชาแก้พระภูษาแล้วจึงขอษามาให้ ครั้งนี้ได้ชัยชนะได้ทรัพย์สินคืนมา พระนางพิมพาเล่าแล้วจึงขอษามาให้ ดังข้อความที่ว่า “ข้าสอนขาว่า ทุกสิ่งถ้วนเต็ม แก่พระชนิสห์ ประมาทผลัพลัง แต่หลังอันมี ได้โปรดเกศิ งดไทยให้ชา ”

51. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระมหาชัตติริย์ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นแม่สี วันหนึ่งพระมหาชัตติริย์พนันสู้กันด้วยซังกับเสนา พระมหาชัตติริย์เสียเงินพระสาวมาแพ้หลายครั้ง จึงแย้มพระสรวลทำให้พระสาวมีพิโรธมาก พระนางจึงแนะนำกลยุทธ์ให้ จนพระองค์สามารถเอาชนะได้ พระนางพิมพาเล่าแล้วกล่าวว่า “แต่ก่อนอณกาชาติ เคยสอนให้ฉลาด สนิทกันมา ที่นี้ขาดแล้ว กระหน่อมแก้วน้องอ่า จึงงดไทย อย่ามีสีบไป”

52. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชื่อ วนันต์พะ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อสาริวัน วันหนึ่งเศรษฐีปรึกษาภารยาว่าทรัพย์สินทั้งปวงไม่เที่ยงอาจจะได้ในวิบไปเป็นของหลวงก็ได้ อาจะจะเกิดไฟไหม้ก็ได้ อาจะจะถูกใจผู้ร้ายลักขโมยไปก็ได้ หรือบางทีตนเองอาจลืมชีวิตทิ้งทรัพย์สินไปเองก็ได้ จึงคิดกันว่าควรจะแบ่งทรัพย์สินเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งไว้สำหรับเกื้อหนุนพื่นของลูกหลาน ส่วนหนึ่งไว้สำหรับเลี้ยงชีวิต อีกส่วนหนึ่งสำหรับทำบุญให้ทาน และจึงปฏิบัติตามนั้น กล่าวถึงท้าวพญาเมืองหนึ่งไม่เคยมีจิตครัวทรายในทางศาสนา ม้าเมอยู่กับอำนวย ยศ ครั้นตายไปเป็นบรรตามกินน้ำลายที่คุณถ่อมกายเคชอาหาร ครั้งนั้นเศรษฐีรับประทานอาหารแล้ว บัวนปากลงไปถูกตรงหัวของบรรทายท้าวพญา เปรตท้าวพญา โกรธมาก ต่อว่าขึ้น เศรษฐีจึงถามไถ่ว่าเป็นใคร ทำไม่จึงเป็นได้ถึงขนาดนี้ ครั้นทราบความจึงช่วยเหลือโดยทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ เปรตท้าวพญาได้รับส่วนบุญ หลุดพ้นจากการเป็นเปรตไปเกิดเป็นเทวดาได้ทิพย์วิมานบนสวรรค์อยู่ชั้นดาวดึงส์ พระนางพิมพาเล่าแล้วขอษามาให้ชา

53. ชาติหนึ่งพระองค์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างจัททันต์ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนางช้างคุชชีวิต พญาช้างจัททันต์เลื่อมใสในพระศาสนา มักไปฟังธรรมเทศน์ วันหนึ่งเกิดครัวทรายมาก ยกนางช้างถวายแด่พระภูษา แล้วตั้งจิตอธิษฐานขอตรัสรู้เป็นพระบรมศาสดา ส่วนนางช้างก็ยินดีในกุศลนั้น ตั้งจิตอธิษฐานว่า ขอให้นางได้เป็นภิกขุนีในสมัยนั้นด้วย พระนางเล่าแล้วก็กล่าวว่า “ในกาลต่อไปนี้ ก็สำเร็จความประราชนา พระองค์ก็ได้ตรัสรู้ ลั่นโลก ตัวช้างชื่อพิมพา ตรัสรู้เป็นนางภิกขุนี สิ้นอาสวากิเลส ขาดกิเลสแล้วพ้นปี ถึงที่เกณฑ์ครี ลุสมความประราชนา แต่เราทั้งสองสร้าง ผลกุศลอันทำมา มากมายพ้นพระราชนา ได้ถึงสิ่งใดๆ แสนก้าบเป็นเศษสั้นๆ จำกัดน้ำเป็นกำไร เวียนตายเวียนเกิดในสามภพโลกโลก บัดนี้พันชาติ ทุกๆ ถึงที่สุดของภูมิยา สำเร็จความประราชนา ข้ามบ่วงโลกสองสร้า”

54. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระราชา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นบุตรเศรษฐี ชื่ออุดตมเทวี มีรูปโฉมงดงามมาก ชายได้ได้เห็นจะหลงในลิ้นตัวงานจนลับ

ไป ข่าวนี้เลื่องลือจนถึงพระบรรณของพระราชา จึงรับสั่งให้พราหมณ์ 4 คน มาดูนาง ปรากฏว่าพราหมณ์ทั้งสี่ได้ยลโฉมนางก์สลบไป จึงไปกราบทูลให้พระองค์ทรงทราบ พระองค์มีรับสั่งให้เสนอมาตย์ไปดูนางอีกครั้ง ก็ปรากฏว่าสลบถูกหมายอกมาอีก จึงเสด็จไปเอง ครั้นเมื่อทوذพระเนตรเห็นนางอุดتمเทวีก์สลบไปเช่นกัน พระราชาจึงเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลตามว่าธิดาเศรษฐีมีบุญอย่างไร พระพุทธเจ้าบอกรู้ว่า ในอดีตชาตินางเคยถวายผ้าไตรจีวรแด่พระเจ้า尸婆羅摩 และตั้งจิตขอชรูนไว้ว่าหากใครเห็นนางให้หลงในความงามจนสลบไป พระราชน้ออยพระทัยที่นางไม่สนใจพระองค์ จึงให้ແນาบันนาง ด้วยบุญของนางแต่ชาติปาง ก่อนทำให้เกิดประสาทแก้วรองรับนางไว้ไม่ให้ไฟไหม้ พระราชาจึงเข้าจับพระหัตถ์นางไว้ นางไม่เพิงพอใจ ต่อสู้ ตอบเตะ แต่พระราชาที่ไม่พิโรธในที่สุดก็ได้นางเป็นเมเหศี นางพิมพาเล่าจบแล้วจึงกล่าวว่า “ชาตินี้ข้าทำผิด ต่อพระองค์ขออภัย อย่าเป็นเรื่องสืบไป แต่ข้าผู้บำบทศรี”

55. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นอามาตย์ ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นภริยา วันหนึ่งอามาตย์ปรึกษากับภริยาว่าทรพย์สมบัติเป็นของไม่ใช่เงินจริงควรรู้จักใช้ ให้ภริยาแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับ “จักทำทานแผ่กุศล ทานนี้จักตามไป ภายนภาคหน้า เกื้อหนุนตน ในขณะเมื่อเราเจน ท่องเที่ยวไปในสงสาร” อีกส่วนหนึ่งไว้เลี้ยงชีวิตและลูกหลาน ส่วนหนึ่งสำหรับเลี้ยงเพื่อน ภริยาที่ปฏิบัติตามนั้น อยู่มawanหนึ่งพระราชาให้เข้าเฝ้า เพื่อสั่งการเรื่องการศึก อามาตย์กราบทูลท่านทัดพระมหาเศียรเรื่องที่มีรับสั่งให้ยกทัพไปตีเมืองน้อยใหญ่ ให้เก็บรับทรพย์สินเงินทองเข้าห้องพระคลัง ว่าเป็นการไม่គุราจตกนรากได้ จึงเป็นเหตุให้ถูกรับสั่งให้นำไปประหารชีวิต แต่ด้วยคุณความดี อามาตย์จึงขออภัยมาได้พระเทวดาช่วย ทั้งยังได้ข้าวของ เงินทอง ข้าทาสมากมาย พระนางพิมพาขอซمامาไทยหากทำผิด พลัดประการได้ในชาตินี้

56. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นอีกา ส่วนพระนางเสวยพระชาติเป็นนาทบริจาริกา อีกาสองตัวผัวเมียชอบฟังธรรมจากพระสาวกที่มาอาศัยอยู่ในป่า รักษาศีลห้าบําเพ็ญบารมีหวังตรัสรู้เป็นพระบรมศาสดา ครั้นตายลงได้ไปเกิดบนสวรรค์ พระนางพิมพาเล่าจบแล้วจึงขอซمامาไทย

57. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพญาแก้เดาอยู่ในป่า พระนางพิมพาเสวยพระชาติเป็นนกสาริกาอยู่ในวงทองข้างแท่นที่บรรทมของพระราชา วันหนึ่งนางขออนุญาตไปเที่ยวป่าบูบนแก้เดาเกิดหลังรักกันเข็น นกแก้เดาติดตามนางเข้าวังด้วยความรักทั่วพราгерงว่าแก้เดาจะหวนกลับเข้าป่าจึงตัดปีกทางนกแก้เดา หลังจากนั้นจึงดีดวนนกแก้เดาถูกตายนะเพราะไม่ยอมกินอาหารอีกเลย ทำให้นางนกสาริกาเคร้าโศกมาก พระนางพิมพาขอซمامาไทยที่เป็นต้นเหตุในครั้นนั้น

58. ชาตินี้พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นดาบส รู้ธรรมลึกซึ้งและแสดงธรรมได้ดีมากจนเป็นที่ครรัทธาแก่ฝูงชนทั่วไป ได้เห็นพระนางพิมพาในพระชาตินี้ก็เกิดความเสน่ห่า จนกระทั้งลาสิกามาอยู่ร่วมกับนางเป็นเหตุให้พระนางพิมพารู้สึกดีมากดังที่กล่าวว่า “ให้ข้าผิดอย่างนัก ให้พระองค์ได้เวทนา จงดโทษให้ข้า แต่หนหลังอย่าได้มี”

59. ชาติหนึ่งพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร พระราชโอรสพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเมืองสีพิ ส่วนพระนางพิมพาราเสวยพระชาติเป็นพระนางมัทรีคู่พระบารมี มีพระโอรสและพระธิดา ซึ่อ ชาลีและกัณหา พระเวสสันดร์ได้เจ้าในการทำงานมาก วันหนึ่งพระราชนานห้างปัตนัค (ปัจจยนาค) ให้แก่พระมหาธรรมด่างเมืองที่มาทูลขอ เป็นเหตุให้ชาวเมืองสีพิกรุโณมาก พระบิดาจึงให้เนรเทศ ออกจากพารา พระองค์นำพระนางมัทรี และพระราชโอรส พระราชธิดา ไปบำเพ็ญพรตอยู่ในป่า พระมหาธรรมดูชูกตามไปข้อสองกุมารไปเป็นท่าสพระองค์พระราชนานห้าง สองกุมารขณะที่พระนางมัทรีเสด็จเข้าป่าไปหาผลไม้ เมื่อพระนางกลับมาตามหาสองกุมาร พระองค์กลับนิ่งเฉย จนกระทั่งพระนางเคร้าโศกเจียนจะสิ้นพระชนม์ พระองค์จึงเจ้งว่า ได้พระราชทานสองกุมารเป็นทานกุศล พระนางได้ทราบก่อนโน้มทนา พระอินทร์ แปลงพระองค์เป็นพระมหาธรรมด่าย่าเข้ามาขอพระราชทานนานามัทรี ครั้นเมื่อพระเวสสันดร พระราชนานห้างให้เป็นทานแล้วจึงมองคืน และสรรเสริญพระเวสสันดรพร้อมด้วยถวายพระแปดประการ ต่อมาพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงเรื่องราวจากสองกุมาร จึงเสด็จมารับพระเวสสันดร และพระนางมัทรีกลับพระราชวังดังเดิม พระนางพิมพาราขอชุมมาโทษที่เคยชื่นเคืองครั้งพระองค์นั้นเฉยไม่บอกเรื่องพระราชทานโอรสธิดาเป็นทานบารมี ดังข้อความว่า “ชี้่กิริรมีอ ให้หกาน พระลูกรักไม่แจ้งคดี ได้โปรดขอโทษตันท์ ในครั้งนั้นอย่าได้มี จักตาฟ้าธุลี เข้าไปสู่ พระนิพพาน”

หลังจากพระภิกขุนีพิมพาราขอชุมมาโทษในเหตุการณ์แต่หนหลังจบสิ้นลงแล้ว พระนางก็รำลาพระราชหฤต ด้วยความกำสรดยิ่ง เพราะไม่มีโอกาสได้เกิดร่วมชาติกันอีกต่อไป พระราหุลก์เหล้าโศกมากเพระเคยเป็นแม่ลูกกันมาหลายชาติด้วยกัน ดังข้อความที่ทรงพระชนนาวาว่า “พระแม่เลี้ยงรากษา จัคคุณนาชาติอันมี โภภิแสวงพั้นพันทวี ได้ถึงสื้อสั่งไชย... ทุกชาติไม่คลาดกัน ยังผูกพันตามกันไป แต่รื้นรักจากใกล ขาดกันแล้วพระชนนี” แล้วจึงขออนุญาตพระบิดา “ไปแทนคุณพระมารดา ในดาวดึงส์เด่นสวยงาม ลึ้นใต้ร่มสามเดือนครา ตรัสรัสมเทคโนโลย พระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์” เมื่อพระพุทธเจ้าอนุญาตแล้ว จึงขอชุมมาโทษทุกสิ่งทุกประการที่เคยล่วงเกินพระมารดา โดยมีได้เจตนาเพราะความเป็นเด็ก แล้วจึงแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ปรากฏแก่พระมารดา พระนางพิมพาราจึงเล่าเรื่องราวแต่หนหลังครั้งพระพุทธเจ้า “พระมหาติพุทธภวิไ洒ย” ว่าเดิมพระนางเป็นอัครวเมศีพระเจ้าพรมทัต ขณะที่พระนางทรงครรภ์ได้สิบเดือนนั้น กีดกันห้ามทุ่มหนักพัดพาพระนางซึ่งเกะะไม่กระดานloyไปจนถึงปีงให้ญี่ จึงขันบกได้ไปอาศัยอยู่ในบรรณศalaของพระอินทร์ เมื่อประสูติโอรสและเลี้ยงดูมาจนเจริญวัยได้แปดพระชาติ วันหนึ่งพระนางออกไปหาอาหารบยกษัจปพระนางจะกินเป็นอาหาร พระโอรส (พระราหุลในชาติปัจจุบัน) ตามไปพบขอเชิญพระมารดาให้ยกษัจปนีอ่อนแทน ก่อนจะเป็นอาหารยักษ์ พระโอรสตั้งใจอิชฐานว่า “ขอเห็นชนนี ทุกชาติอันมี ตามความป่วยนา ขอขาดกิเลสเป็นอรหันต์ ขาดโลกย์ตันหา เช้าสุ่นฤพาน” เหตุผลที่พระนางพิมพานำเรื่องนี้มาเล่าเป็นดังข้อความที่ว่า “องค์พระพิมพารานนี นำชาติอันมี แต่ก่อนมาเล่าลูกชาย แม่เห็นนุภาพครั้ทชา ของเจ้านกหนา ไม่คิดชีวิสาสายใจ เจ้าให้แม่พ้นจากภัย ไม่ม้ายบรอด้วย บุญคุณลูกรักนกหนา”

พระพุทธเจ้าได้ฟังพระภิกขุนิพิมพากับพระราหูลครวตฯ รายงานด้วยความอาลัยรัก จึงเล่านิทานระลึกชาติขึ้นมาว่า ครั้งหนึ่งเมื่อศาสนा “อโนมัทสีกัคવा” ครั้งนั้นพระนางพิมพาเสวยพระชาติเป็นพระนางจันทร์เมืองเหลี่ยมราชธานีบดี ทั้งสองพระองค์ไฟใจที่จะฟังธรรมเป็นประจำ ทั้งยังพอใจที่จะบริจาคทาน แม้จะเป็นทานภายใน คือเลือดเนื้อหัวใจก็ยินดี วันหนึ่งขณะนั่งฟังธรรมอยู่นั้นพระมหาณัฐหนึ่งเข้าไปทูลขอพระราชนมเหลือเป็นทาส พระองค์ประทานให้พร้อมกราดนำตั้งจิตอธิษฐาน “ขอตรัสเป็นพระศาสนาจารย์” ส่วนพระจันทร์ขอเป็นภิกขุนิและขอเกิดเป็นคุลสร้างสมการทุกชาติ ด้วยอำนาจแห่งทานนั้นจึงได้สมปรารถนาทุกประการ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “นางมีคุณแก่ต่อมา สร้างสมรรยา ทุกชาติมิได้จากใกล้โทษทันท์เร้าผิดสิ่งใด จักข้อจำกัด สิ้นในชาตินี้แล้วหนา” พระพุทธเจ้ายังเล่านิทานเรื่องต่อไปอีกว่า ชาตินั้นพระองค์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีมืออาชีพค้าขาย ส่วนพระนางพิมพาเสวยพระชาติเป็นภารยาชื่อตุรุณเทวี ทั้งสองสามีภรรยาไฟใจในการทำบุญให้ทาน นิมนต์พระสงฆ์มาฉันที่บ้านเกื้อบุญวัน วันหนึ่งเศรษฐีต้องไปค้าขายเมืองไกล สิ่งภารยาให้ทำบุญให้ทานและรักษาศีลห้าศีลแปดทุกวัน ซึ่งนางก็ปฏิบัติตัวด้วยดี วันหนึ่งพระบรมศาสนาประทุมครเสด็จมาโปรดสัตว์ในเมืองนั้น ภารยาเศรษฐีจึงนิมนต์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านนาง และทูลพระบรมศาสนาว่า สามีนางไปค้าขายเมืองไกล ถ้าอยู่คงจะเลื่อมใสมาก จึงขอ尼มนต์พระบรมศาสนา มาฉันภัตตาหารที่บ้านนางทุกวันจนกว่าสามีจะกลับมา พระบรมศาสนาสารบัน尼มนต์ นางจึงให้สร้างพระวิหารและกุฎิวาย แล้วนิมนต์พระบรมศาสนาเข้าพักอาศัย นางคงอยู่ด้วยภัตตาหารถวายทุกวัน ทั้งยังถวายไตรจีวรแด่พระสงฆ์ด้วย แล้วจึงกราดนำส่วนกุศลให้สามี ทำให้เศรษฐีค้าขายได้กำไรมากมายกลับมาถึงบ้าน ภารยาเล่าเรื่องราวให้ฟัง และนำไปเข้าเฝ้าพระบรมศาสนา ขณะที่นั่งเฝ้าพระบรมศาสนาอยู่ด้วยความปิตินั้นก็เกิดอศจรรย์ล้อยื่นเป็นอาการครุ่นหนึ่งแล้วจึงกลับลงมาบูชาพระบรมศาสนาและตั้งจิตอธิษฐานขอตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ส่วนภารยาขอเป็นพระภิกขุนิ ซึ่งก็เป็นดังปوارถนาทุกประการ ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “มีคุณแก่พระศาสนา แต่บุพชาติ ปางก่อนมา บังตี้พิมพา ก็ได้เป็นนางภิกขุนิ ทั้งเจ้าราหูลมีศรีในกาลบันนี้ ก็ได้เป็นพระอรหันต์ นับวันแต่ก้าวกัน จงดโทษทันท์ อันผิดพลาดพลงกันมา” ท้ายสุดพระนางพิมพาภิกขุนิพิจารณาครุ่นรู้ว่าจะเข้านิรพานในวันนี้แล้ว จึงกราบทูลลาพระบรมศาสนา

วรรณกรรมศาสนาเป็นวรรณกรรมที่ผู้รู้งาน รู้งานขึ้นเพื่อการสอนเป็นสำคัญ แต่ใช่ว่างที่ลีลาแตกต่างกัน สำหรับ “พิมพาแจ้งชาติ” ผู้รู้งานสร้างเรื่องให้ตัวละครสำคัญเป็นผู้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวเองในแต่ละชาติโดยมีท่วงทำนองการเล่าแบบบางตัวเป็นกลางในลักษณะของคนที่ตัดความรัก โลกใยของอกไปได้แล้ว มองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุด้วยผล ด้วยวิจารณญาณที่มีการต่อต้องแล้วอย่างดี บนพื้นฐานของความเชื่อทางพุทธศาสนา และค่านิยมของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมคนภาคใต้ เห็นความบกพร่องและความผิดพลาดของตนเองในแต่ละชาติ เป็นการพิจารณาโทษตนเองเพื่อขอ恕มาโทษ เหล่านั้นที่ลีลาติๆ สำหรับการเตรียมตัวจากไปอย่างบริสุทธิ์ปราศจากมลทินไทย

กล่าวได้ว่าผู้รุจนามีภูมิปัญญาในการผูกเรื่องสอนอย่างแม่นยิง โดยผ่านกลวิธีนำเสนอที่ชាយฉลาด เช่น การผูกเรื่องโยงสัมพันธ์กับพุทธประวัติ คล้ายนิทานชาดกแต่สมจริงกว่า เพราะมีตัวบุคคลในพระชาติปัจจุบันคือ พระพุทธเจ้า พระราหุล และพระนางพิมพาริกาฯ นี มีการอ้างสถานที่จริงคือ วัดพระเชตุพนเมืองสาวัตถี และมีเหตุการณ์สอดคล้องกับความ ในพุทธประวัติ ทำให้เรื่องเล่าน่าเชื่อถือ มีผลทำให้คนสนใจอ่าน พัง และปฏิบัติตาม ด้วยความเลื่อมใสครบท่า ทั้งยังมีการผูกเรื่องเป็นนิทานสมจริงแบบนิทาน กล่าวคือ ผู้ รุจนาผูกเรื่องเป็นนิทานที่ให้พระพุทธเจ้าและพระนางพิมพาริกาในอดีตชาติ เสวยพระชาติ เป็นสัตว์นานาชนิด เป็นมนุษย์หลากหลานะ และอุปนิสัยใจคอ ทั้งยังมีอิทธิ ปาวีหาริย์ของกุศลผลบุญอีกมากมาย ทำให้เรื่องสนุกน่าอ่านน่าฟัง ทั้งๆ ที่เป็นเรื่อง สรรค์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสอนธรรมะและจริยา ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถ แต่งเติมเพิ่มเรื่องเพื่อใช้สอนหรือให้ข้อคิดได้อีกมากมายไม่รู้จบ โดยไม่ทำให้โครงเรื่อง ใหญ่เสียไป เพราะแต่ละเรื่องขึ้นต้นด้วยคำว่า ชาตินี้เมื่อ... และเล่าไปจนจบโดยไม่ เกี่ยวพันกับเรื่องอื่นๆ จึงจะเพิ่มอีกทีชาติก็ได้ เพียงแต่จดให้ชาติที่พระพุทธเข้าเสวยพระ ชาติเป็นพระเวสสันดรไวยเป็นชาติสุดท้ายเท่านั้น เป็นความสามารถในการสร้างโครง เรื่องใหญ่ให้มีโครงเรื่องย่อยเป็นนิทานแตกแขนงได้ไม่รู้จบ

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งอยู่ที่ผู้รุจนาผูกเรื่องหลักหลายใช้ทั้งชาดก นิทาน พื้นบ้าน เหตุการณ์บ้านเมือง และเรื่องราวธรรมชาติ ในชีวิตประจำวันให้เป็นเรื่องเล่าที่ มีอุทธรณ์สอนใจ ให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจความเลื่อมใสครบท่า ในหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และแนวในการดำเนินชีวิตทั้งที่เป็นสถาล และที่อยู่บน พื้นฐานของค่านิยมเฉพาะถิ่น ดังตัวอย่าง นำนิทานชาดก เรื่อง พระเวสสันดร มาให้ อุทาหรณ์ เรื่องภารยาไม่ควรกริยาสามีก่อนที่จะสีสาวเรื่องราวนี้รู้ความจริง ดังที่ พระนางพิมพาริกาภาพความผิดเพื่อขอ恕มาโทษว่า “ขึ้นกริยามีให้ทาน พระลูกรักไม่ บอกคดี ได้โปรดขอโทษหันท์ ในครั้งนั้นอย่าได้มี” นอกเหนือไปจากการแสดงอนิสงส์ ของทานดังที่ทราบกันโดยทั่วไป บางเรื่องนำนิทานพื้นบ้านมาดัดแปลง เช่นเรื่องในพระ ชาติที่เศรษฐีและภารยาเดินทางไปเมืองตักสิลา ถูกใจรพลัน ขณะสามีต่อสู้อยู่กับใจ และเรียกให้ภารยาส่งดาบให้หนึ้น ภารยากลับส่งดาบให้โจร เมื่อโจรเด้าโครงนิทานพื้น บ้านเรื่องโมรา หรือจันท์โกร ดังเรื่องเล่าที่ว่า “เหลืออีกคนหนึ่งนั้นมันแข็งข้นใช้พอดี ต่อประยุทธ์ด้วยพันปี ต่อประจันกันนักหนา พระองค์เหยียบดาบไว้ จักใต้พันให้มรณะ เรียกเมียยืนดาบมา ให้แก่พี่จงเร็วไว ฝ่ายซ้ายใช้ชันก์ เห็นใจรักคือต้องใจ จับดาบยืนเข้าไป ให้แก่โจรโดยฉบับพลัน ปล่อยคมให้พระองค์ ใจไม่ตรงต่อทรงธรรม ใจฉบายได้ด้าบพลัน พื้นพระองค์มัวงบรวมด้วย ช้ำรักให้ใจร้าบ้า มันพกพาคนองไป หน่อยหนึ่งมันฉอกใจ

ทึ้งน้องໄใจให้อุตสาหกรรมน้ำดื่ม เดินตามมาตรฐานของผู้ผลิต ห้องน้ำพยาบาล คิดจนใจร้ายมี ใจด้วยวิธี ค่อยคิดถึงพระพันปี ไทยนั้นพัฒนาแล้ว มีแก่ข้ามานักหนา” ให้อุทาหรณ์เรื่องผลของการไม่เชื่อสัญญาต่อสามี บางเรื่องนำเหตุการณ์บ้านเมืองมาผูกเรื่องสอน เช่น สอนเรื่องความสัตย์สุจริตต่อคุณธรรม และกล้าหาญที่จะพิทักษ์คุณธรรมไว้ ดังตัวอย่างในชาติที่เป็นมาตรฐาน กล้าพูดทัดทานพระราชว่าไม่ควรยกท้าฟ้าไป กวาดต้อนเอาทรัพย์สินของผู้คนมาเข้าคลัง ดังความว่า “มีพระโรง การตรัส แก่ สามาดย์ทั้งน้อยใหญ่ เราก็เตรียมพลไกร ยกไปปรบເเอกสารา ทุกบ้านเมืองน้อยใหญ่ เก็บ ริบราชากาดประชา ยืดทรัพย์นั้นเข้ามา ประมวลเข้าพระคลังใน สามาดย์พิชิตว์กราบบุล ทัดขันทันได้ จักยกไฟร์พลไป ริบรุกราตภัตเตา ของข้า ข้าไม่ให้ ชั่มแห้งเอาร้าว ให้ไทย บุกรุกเก็บเอามา เป็นไทยแท้ทางอุบາຍ สิงสินทรัพย์สมบัติ ไม่เที่ยงแท้เครื่องฉบับนาย ครั้น ถึงเมื่อตัวตาย ตกนรกเวทนา เนินไม่สมควรนัก แล้วแต่ทรงพระกรุณา” จนเป็นเหตุให้ ถูกกรับสั่งให้นำตัวไปประหารชีวิต แต่ด้วยอำนาจบุญจึงรอดชีวิตมาได้ ทั้งยังได้รับ บำเหน็จรางวัลอีกมากมาย ส่วนที่ผู้ก่อเรื่องจากเรื่องราวธรรมด้า ในชีวิตประจำวันก็มี มากมาย เช่น เหยียบบันไดดูพลัดตกลงมาจึงทำร้ายสามีด้วยความโกรธว่าไม่จัดการ ซ้อมแซมให้เรียบร้อย สอนเรื่องให้มีสติยังคิดการครัวไม่ควร บางเรื่องสอนตามค่านิยม ในสังคม เช่น ไม่ควรทำอะไรก่อนสามี ดังที่พระนางพิมพาต้องขอ恕มาให้ในครั้งที่เสวย พระชาติเป็นนางมิคค่าแล้ว “จักครรได้น้ำอันใส ไปพบสาระใหญ่ ตัวข้าก็ลงก่อนพลัน กิน น้ำใสก่อนผัวขวัญ หัวลงภายหลัง กินน้ำอันชุ่นเป็นตน ด้วยความรักเมี้ยชนิชช์ คิดมา ประมาณย์ ไทยทัณฑ์ครั้นนั้นนักหนา” โดยเฉพาะค่านิยม ถี่นั้นได้เชื่อว่า “ภรรยาควร ยกย่องสามี มิควรบังอาจสั่งสอน” ดังในชาติที่เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี แพ้พันหมดตัว ภรรยาต้องไปขอผัดผ่อนหน้าให้เจิดวัน แล้วชวนกันไปเรียนวิชาภัปพระฤทธิ์ กลับมาเล่น การพนันชนะได้ทรัพย์สมบัติคืนมา แทนที่จะเน้นเรื่องบุญคุณที่ภรรยาช่วยแก้ปัญหาให้ กลับเน้นที่ไทยอันเป็นมลทินติดตัว ดังที่พระนางพิมพาเล่าจบแล้วขอ恕มาให้ว่า “ข้า สอนข้าว่า ทุกสิ่งถ้วนถี่...แก่พระชนสีห์ ประมาณพลดัง แต่หลังอันมี ได้โปรดเกศี งด ให้ไทยให้ชา” เป็นต้น

ประเด็นที่น่าสนใจมากประเด็นหนึ่งในวรรณกรรมเรื่องนี้ คือ ภูมิปัญญาในการ สอน ผู้รุจนา “พิมพาเจ়েছাতি” วงศ์เรื่องใหญ่ให้เห็นว่ามนุษย์เรานั้นยอมกระทำใน สิ่งที่ผิดพลาดบกพร่องทั้งโดยตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจด้วยกันทั้งสิ้น จึงควรหมั่นสำรวจ ตนเองยอมรับในข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องนั้นเพื่อชำระจิตให้清潔 และแก้ไขพัฒนาตน แต่โครงเรื่องย่อยแต่ละเรื่องนั้นผู้รุจนามุ่งให้อุทาหรณ์สอนใจ ข้อคิดในการดำเนินชีวิต และหลักธรรมะที่พึงปฏิบัติไว้เป็นเรื่องๆ อย่างชัดเจน อาจจะสืบทอดผ่านโครงเรื่อง ผ่าน ความคิด การกระทำการหรือคำพูดของตัวละคร หรือผ่านแก่นเรื่องโดยการสรุปความผิด

ເພື່ອຂອ້າມໄທ ແນີ້ກົມປັບປຸງຂອງຜູ້ຈາກທີ່ໃຫ້ການສຸກ ບໍ່ເປັນສື່ໃນການສອນ ເຊິ່ງທີ່ຜູ້ຈາກມຸ່ງຈະສອນຫວີ້ໂຫ້ອືດ ອາຈຈໍາແນກອອກໄດ້ເປັນ 2 ປະເທດຄື່ອ ເຮືອງທາງໂລກ ແລະທາງຮຽນ

1. ເຮືອງທາງໂລກ ຈຸດມຸ່ງໝາຍໜັກນ່າຈະເປັນ “ອຸທາຮຣນ໌ສອນໃຈສຕຣີທີ່ເປັນກຣຍາ” ເພົ່າເຮືອງໃນชาຕິຕ່າງ ທີ່ພຣະນາງພິມພາກິກໜີເລຳນັ້ນ ມີຈຸດປະສົງເພື່ອຂອ້າມໄທ ທີ່ເຄຍທຳພິດພາດໄວ ເຖິງກັບເປັນອຸທາຮຣນ໌ສອນໄມ້ໃຫ້ປະພຸດຕີປົງປັຕິ ມີນະນັ້ນຈະມີທຸກໆ ໄທະເກີດຂຶ້ນດັ່ງທີ່ເກີດກັບພຣະນາງໃນชาຕິຕ່າງ ນັບເປັນກລວິທີທີ່ຜູ້ຈາກຈະຕັ້ງໃຈໃຫ້ເປັນ ອຸທາຮຣນ໌ສອນໃຈຜູ້ອ່ານຫວີ້ຜູ້ພັ້ນນັ້ນເອງ ນອກຈາກນີ້ ຜູ້ຈາຍັງສອດແທຮກເວົ່ອງອື່ນ ໃ້ວ່າ ໄກເປັນຂ້ອຄືດໃນເຊີງປົງປັຕິອີກມາກາມ ອາຈສຽບເປັນປະເດືອນສອນເຮືອງທາງໂລກໄດ້ດັ່ງນີ້

1.1 ສອນສິ່ງທີ່ກຣຍາຄວາມປະພຸດຕີແລະໄມ່ຄວາມປະພຸດຕີ ໂດຍຫຼື້ໄ້ເຫັນຄຸນ ແລະໃຫ້ຍ່ອງໜັດເຈັນຈາກພຸດຕິກຣມແລະສິ່ງທີ່ເກີດກັບຕ້ວລະຄຣ ດັ່ງຕ້ວອຍ່າງນິທານໃນແຕ່ລະ ຂາຕິຫັ່ງມີຈຸດເນັ້ນເປັນເວົ່ອງ ໃ້ວ່າ ອາຈສຽບໄດ້ໃຫຍວຸມດັ່ງນີ້

1.1.1 ພຸດຕິກຣມຂໍ່ສາມີທີ່ດ້ວຍວາຈາແລະກາກະທຳ ເປັນທຳນອງວ່າໄດ້ດີ ມີສຸຂະພາບຕົນບ້າງ ຊ່ວຍແກ້ປັບປຸງຫາໃຫ້ແຕ່ກີ່ໄດ້ກຳລ່ວງວາຈາສັ່ງສອນລ່ວງເກີນໄປດ້ວຍບ້າງ ດັ່ງໃນ ນິທານชาຕິທີ່ 1,7,14,23,50,51 ນິທານກລຸ່ມນີ້ມັກຈະຈົບລົງດ້ວຍຂ້ອຄວາມຂອ້າມໄທ ເພຣະ ສຳນັກຝຶດວ່າໄມ່ຄວາມກະທຳ ດັ່ງຂ້ອຄວາມວ່າ “ເມີຍແກລ້ງແຫຼັງຂັດ ດຳພະສາສດາ ຂອຍ່າມີໄທ ໄດ້ໂປຣດເກສາ ແກ້້າພິມພາ ອຍ່າມີໄທໜ້າ”

1.1.2 ພຸດຕິກຣມຄືວ່າສາມີຮັກເຮີຍກຮ້ອງໃຫ້ອີກຝ່າຍເຂົາໃຈ ເນັ້ນກາກະທຳທີ່ເຂົາແຕ່ໄຈໂດຍໄມ່ຄຳນີ້ດຶງເຫດຜຸດ ຄວາມເໝາະຄວາມ ຄວາມຮູ້ສົກຂອງຜູ້ອື່ນ ຕລອດຈຸນ ອັນຕຽຍຫຼື້ອຄວາມເສີຍຫາຍທີ່ອາຈເກີດຂຶ້ນໄດ້ດັ່ງໃນນິທານชาຕິທີ່ 2,4,8,9,12,13,15,25,34,39 ນິທານກລຸ່ມນີ້ ຕ້ວລະຄຣຈະຮູ້ສົກຝຶດແລະເສີຍໃຈທີ່ໜັງ ດັ່ງຂ້ອຄວາມຈຳພັນທີ່ວ່າ “ດ້ວຍຄວາມຮັກ ນັ້ນ ສຸດສິ້ນອາລີຍ ຈັກເຂາສິ່ງໄດ ຕາມໃຈທຸກອັນ ໄທະເມີຍລັ້ນຟ້າ ຂອງໄທແກ່້ຂ້າ ອຍ່າໄດ້ຜູກພັນ ນັ້ນອາຂອ້າມໄທ ໄດ້ໂປຣດເມີຍຂ້ວ້ນ ຈັກໄດ້ເຫັນກັນ ວັນນີ້ແລ້ນາ”

1.1.3 ພຸດຕິກຣມທີ່ເກີດຈາກການມີຈິຕີໃຈໄມ່ໜັກແນ່ນ ໄນໃຫ້ປັບປຸງ ໄຕຮ່ວຽກໃຫ້ອົບຄອບ ໄນເຄີດຫາເຫດຜຸດຫຼືອຫາທາງແກ້ປັບປຸງຫາຍ່າງມີເຫດຜຸດ ມັກເກີດທຸກໆ ເພຣະກາກາດຄືດເຂົາເອງຕາມອາຮມນີ້ໃນຂະນະນັ້ນ ໃ້ວ່າ ຮີ້ອກະທຳການອັນໄມ່ສມວກກ່ອ ທຸກໆໃໝ່ເກີດບຸກຄຸລໃນຄຣອບຄຣວ ເພຣະອາຮມນີ້ທີ່ໜ້າ ໄກຮພຍາບາທ ເປັນຕົ້ນ ດັ່ງໃນ ນິທານชาຕິທີ່ 9,10,28,42,46 ນິທານກລຸ່ມນີ້ມັກຈະຈົບລົງດ້ວຍການສຳນັກຝຶດເຫັນກັນ ດັ່ງຂ້ອຄວາມ ທີ່ຈ່າວ່າ “ຄິດວ່າພັນປີ ໄປໄດ້ເມີຍສາຍໄສກາ ດ້ວຍຮສເສັ່ນໜ້າ ຈຶ່ງໄມ່ຈຳວາ ໃຈ້າໃຫ້ຄິດຜິດໄປ...”

1.1.4 ພຸດຕິກຣມໄມ້ໃຫ້ເກີຍຮຕີສາມີຫວີ້ລະເລຍໄມ້ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນແກ່ສາມີ ໃນສັກຄນທີ່ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນຕ່ອຍສູງກວ່າຫຼົງ ເຊັ່ນ ສັກຄນໄດ້ລືອເປັນເຮືອງສຳຄັນຈຶ່ງຕ້ອງ ຜູ້ກັບນິທານໃຫ້ເປັນອຸທາຮຣນ໌ສອນໃຈ ເຊັ່ນ ຄວາມເຊື່ອທີ່ວ່າໄມ່ຄວາມກະທຳໄກກ່ອນສາມີ ດັ່ງ

ในชาติที่ 8 ซึ่งเสวยพระราชเป็นกวาง ดีมนา้สก่อนสามี ให้สามีดีมนา้ชื่นภายหลัง ถือเป็นความผิดพลาด ดังข้อความที่ว่า “ตัวข้าก็ลงกินพลัน กินนา้สก่อนผัวชั่วญ หัวลง กินพลัน กินนา้อันนี้เป็นตน ด้วยความรักเมียชื่นชม คิดมาบำรุงภรรยา ไทยทันท์ครั้นนั้น หนักหนา” หรือทำอะไรให้สามีอับอาย ดังชาติที่ 21 ที่ว่า “ข้าทูลทัดทาน โองการราช่า ท่านกลางเสนา ไม่เกรงพระทัย” ก็ไม่เป็นการสมควร จึงฉบับลงด้วยข้อความว่า “นางชัก เอาอนิทาน แต่ก่อนกากมาแตลงไช ได้ผิดชาติใดได จงดไทยไปรดเกศา”

1.1.5 พฤติกรรมนอกใจสามี ดังในชาติที่ 20 ซึ่งสามีจับได้แต่สามารถ “จะงับพระทัยเดือดดาล มีพระโรงการ ให้ขับชายนั้นเสียใกล ไม่ตัวสบประภาษลิ่งได ใน เดีองพระทัย พระคุณลั่นเกล้าเกศา จงดไทยฯ อย่าได้มีไทยสีบไป” จึงเป็นนิทานที่ นอกจากจะเป็นเครื่องสอนพฤติกรรมไม่ควรประพฤติแล้ว ยังแนะนำทางการแก้ ปัญหาครอบครัวไม่ให้ล่มลายได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย ส่วนในชาติที่ 24 ที่คิดนอกใจ สามียืนดามาให้ใจประหารสามินั้น ผู้รุจนาตั้งใจให้เห็นทุกๆ ไทยจากพฤติกรรมดังกล่าว โดยให้ตัวละครพรรณนาว่า “ข้ารักใจให้ป้ามันพักพาເອານ້ອງໄປ หน່ອຍหนົ່ມນັ້ນຊຸກໃຈ ທຶນນັ້ນໄວໃຫເອກາ ໃນບ້າອັນກັນດາ ເຕີນຕາມຮາວຮະໜ່ອນພາ ລ້ອງໃຫ້ພາຍນໍ້າຕາ ດິດຈານໃຈ ຮ້າຍມີ ຈົນຕາຍວາຍຊື່ວິດ ຄອຍຄິດถິງພະພັນປີ ໂທໝ່ນພັນແສນທີ ມີແກ່ຂໍ້ມາກັນັກັນ”

1.1.6 พฤติกรรมร่วมทุกข์ร่วมสุข และพฤติกรรมหนีเอาตัวรอดเมื่อ มีภัย พฤติกรรมร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยลักษณะนิรนามาเล่าด้วยนา้เสียงภาควุฒิฯ ดังนิทานในชาติที่ 37, 38, 45 ทั้งนี้เพื่อจะบอกกล่าวว่า “ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา ພຣ້ອມຈິຕເຈຕານ ໄນໄດ້ຮັດ ຮັງໜ່າງໄກລ ແຕ່ນີ້ຈັກຕັດກັນໄປ ຕັດເຢືອຕັດໄຍ ຕັດທີ່ໄມ້ຕີເສັນໜ້າ” ເພື່ອໃຫ້ເປັນข้อคิดໃນ การครองชีวิตคู่ว่าหากไม่ดึงขันเข้าสู่นิพพาน ກົດວຽເປັນຄູ່ຮ່ວມທຸກໆຮ່ວມສຸຂ ຮ່ວມເກັບປົງຫາ ດ້ວຍກັນ ມີເຫັນເອາຫຼວດ ດັນນิทานในชาติที่ 31 ซึ่งตัวละครຮູ້ສຶກສຳນີ້ມີຜິດວ່າ “ตัวข້າ ຮ່ວມຮັກສັງສາ ເມື່ອພະກູບາລ ຕ້ອງບ່ວງກົງ່ວ່າໜີມາ ໂທໝ່ແກ່ຂໍ້້າໜັກັນ ຈົນຕາຍ ນຸ ໂທໝ່ແຕ່ຫັດໜັນມີ”

1.1.7 พฤติกรรมพูดเท็จหลอกหลวงสามี การพูดเท็จหรือตั้งใจหลอกหลวง สามี มีผลให้ห้องชุดໃກ้รวม อย่างเห็นได้ชัด ดังนิทานชาติที่ 29, 30, 40

จะเห็นได้ว่า การผูกเรื่องให้พระนางพิมพາກິກຸ່ນີ້ມີຄິດພິຈານາພຸດຕິກຣມຕ່າງໆ ທັກທີ່ควรປະພາດ ແລະ ໄນເປັນພຸດຕິກຣມທີ່ສ່າງຄວາມສັມພັນຂີໃນ ครอบครัวທັກສິນ ຜູ້ຈານໄຫ້ງົມປົງໝາເສີມສ້າງຄວາມຄົດຄວາມເຂົ້ອບາງປະກາອັນເປັນ ພື້ນສານຂອງຄວາມສົງບຸຊີໃນครอบครัว ໃຫ້ຜູ້ອ່ານແລະຜູ້ພັ້ງໃຫ້ຕະຫັກເກີດສົດຍັ້ງຄິດ ພຶກ ເລີ່ມພຸດຕິກຣມອັນເປັນເຫດໃຫ້ເກີດທຸກໆແຕກແຍກໄດ້ຍ່າງຫາມູນລາດ ທັງຍັງຄາດຫວັງວ່າ ສີລປະໃນກາຮຽນຄູ່ນີ້ຂັ້ນຂຶ້ນອູ້ກໍ່ໄໝ້ຫຼົງເປັນສຳຄັນຈຶ່ງມູນເນັ້ນທີ່ຈະສອນຜູ້ຫຼົງເປັນສ່ວນໃຫຍ່

2. ສອນເຮັງທ້າວ ຈີປີ ໃນชาติที่ 21 ແສດງໃຫ້ເຫັນວ່າປົງໝາມີຄ່າກວ່າທັງພົມ ໃນ

ชาติที่ 18 ให้เห็นผลของความเพียรพยายาม ในชาติที่ 44 แสดงให้เห็นถึงโทษของความอภัตัญญ ชาติที่ 48 แสดงผลของกรรมดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น และในชาติที่ 43, 52, 55 สอนเรื่องการใช้เงินหรือสิ่งของเพื่อผลในภายภาคหน้า ส่วนในชาติที่ 22, 57 แสดงให้เห็นว่าความรักนำมายังความทุกข์ และอาจถึงตายได้ ถ้าไม่เป็นไปตามที่หมายกับภาวะของตน เป็นต้น

ดังตัวอย่างประเด็นสอนในเรื่องคุณธรรมที่ช่วยค้ำจุนให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขทั้งในระดับครอบครัวและสังคมทั่วไป ต่อไปนี้

สอนเรื่องการรู้จักขอโทษ อันเป็นคุณธรรมที่วิเศษ ปลดปล่อยตัวเองออกจากความมีตัวตนได้อย่างดี เพราะหากมนุษย์รู้จักสำราจตน เพ่งให้โทษแทนที่จะเพ่งให้คนอื่นแล้วไชร์ นอกจากจะได้แก้ไขและพัฒนาตนแล้วยังช่วยปัดเป่าจิตใจของตนเองให้ผ่องแพร์อีกด้วย เป็นหนทางสร้างสุขให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้อีกสองหนึ่ง เหตุที่สันนิษฐานว่า ผู้รุจนามุ่งสอนเรื่องนี้ เพราะจากการที่พระนางพิมพาระลึกชาติได้ถึง 59 ชาติ และนำมาทูลพระบรมศาสดาพร้อมขออชมาโทษทุกชาติทีละชาติ ๆ นั้น แสดงว่าผู้รุจนาตั้งใจยาให้ผู้อ่านเห็นว่า เมื่อคนเราทำผิดพลาดพลั้งไปจะโดยทั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ตาม ควรเรียนรู้ที่จะสำนึกรู้ได้ด้วยตนเอง จะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นเมื่อพระราหูและแม่เต่พระบรมศาสดาเอง ก็ได้กล่าวขออชมาโทษต่อพระภิกขุณีพิมพาราเซ่นกัน

สอนเรื่องการรู้คุณผู้อื่นและรู้จักการให้อภัย อันเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทำให้สังคมดำเนินอยู่อย่างเป็นสุข จะเห็นได้จากการที่ผู้รุจนาผูกเรื่องให้พระราหูขออนุญาตพระบรมศาสดาขึ้นไปแทนคุณพระมารดาบนสวรรค์ถึงสามเดือน โดยการไปตรัสรรรวมเทคโนโลยีอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ ส่วนพระภิกขุณีพิมพารักษ์รักถึงบุญคุณของพระราหู ดังที่พระนาง “นำชาติอันมีแต่ก่อนมาเล่าลูกยา แม่เห็นนุภาพศรัทชา ของเจ้านักหนา ไม่คิดซีวاسายใจ เจ้าให้แม่พันจากภัย ไม่มัวบรรลัย บุญคุณลูกหนักหนา” กระทั้งพระบรมศาสดาก็รักถึงบุญคุณของพระนางพิมพาราดังนี้ความว่า “นางมีคุณแก่อัตมาสร้างสมรรยา ทุกชาติมีได้จากใกล้ ไทยทันท์เราผิดสิ่งใด จักขอภัย สิ้นในชาตินี้แล้วหนา ตรัสรแล้วพระองค์ศาสดา มีพุทธภูมิ แก่พิมพารักษ์นี่ ว่าเจ้าคู่สร้างบารมี... ทุกชาติอันมี พระคุณแก่ค่าสนใจ แต่บุพชาติ แต่ปางก่อนมา... นับวันแต่จักใกล้กัน จงดไทยทันท์ อันผิดพลาดพลั้งกันมา”

สอนเรื่องการใช้เงิน โดยเฉพาะเน้นเรื่องการทำบุญให้ทาน ผู้รุจนาสอนแทรกคำสอนเรื่องการใช้เงินไว้ในนิทานที่เล่า ให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าในครั้งเสวยพระชาติเป็นอัมมาตย์ ได้บอกหลักการใช้เงินกับภราดรฯว่า “ให้เป็นแบ่งเป็นสามส่วน โดยส่วนหนึ่งเป็นของตน จักทำทานแก่กุศล ทานนั้นจักตามไปภายภาคหน้าเกื้อหนุนตน ในขณะเมื่อเราจน ท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร ส่วนหนึ่งไว้จับจ่าย เลี้ยงชีวิตทั้งลูกหลาน ส่วน

หนึ่งไม่ต้องการ เสมือนทิ้งเสียงกลางแจ้ง แจกให้เหล่าพราหมณ์ฟ้า เพื่อสูงชนิดคนโว้วย ซึ่ง
เหล็กกินโภชนา...” ซึ่งมีสอดแทรกการสอนแนวโน้มนิทานอีกหลายเรื่อง นอกเหนือนั้นได้
เน้นผลการทำบุญโดยเฉพาะการทำทานไว้มากหมายหลายเรื่องด้วยเช่นกัน

สอนเรื่องความสัตย์สุจริตและความกล้าหาญ ซึ่งเป็นคุณธรรมในการดำรง
สังคมเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากพடิกรรมของพระพุทธเจ้าเมื่อเสวยพระชาติเป็นสำมา太子
กล้าหาญทัดทานพระราชาว่า การได้ทรัพย์สมบัติมาโดยวิธีการไม่ถูกไม่ควรนั้น อาจเป็น
อันตรายได้จึงไม่ควรกระทำ ให้คำแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่เกรงกลัว
ให้ชาติที่จะได้รับ ดังมีเนื้อความว่า “... มีพระในทรงครั้ส แก่สำมา太子ทั้งนอกใน เรายัง
ลักษณะที่มีความชอบเช่นไร ทุกบ้านเมืองน้อยใหญ่ เก็บบริบากด้วยชาติ ยุด
ทรัพย์นั้นเข้ามามอบเข้าไว้พระคลังในสำมา太子เพิ่งตัวภูตทัดทานขึ้นทันใด จักจัดรีพลไป
รวบรวมภักดีของชาติ ของข้าข้าไม่ให้ ข่มเหงเอาร้ายให้ชาติ บุกรุกเก็บเอามา เป็นให้ชาติ
ข้างทางอุบัย สิ่งสินทรัพย์สมบัติ ก็ไม่เที่ยงเครื่องฉบับหาย ครั้นถึงเมื่อตัวตายตกนรกเวหనา
เห็นมิสมควรนัก แล้วแต่ทรงพระกรุณา ของเข้าไปเอามาเป็นของตนนั้นผิดไป” โดยผู้
รากนามุ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่กล้าหาญที่จะทัดทานสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร
ยอมไม่เกิดอันตรายต่อผู้กระทำ ฉะนั้นจึงเกิดเรื่องมหัศจรรย์ขึ้น คือ เพชรมหาติรัพสั่ง
ให้เป็นผู้ประหารชีวิตสำมา太子 ยกมือที่จับดาบขึ้นพันไม้ไฟเพราะมือสั่น รับสั่งให้มัด
เข้ากองไฟกปรากฎบัวทองมารองรับไว้ไม่ให้ร้อน ทั้งยังเกิดฝนห่าในญี่ดับไฟ ฉัตรของ
พระราชาหัก เทวดามาปรากฎภายใน พระราชาจึงขอให้ชาติด้วยความกล้า และประทาน
ทรัพย์สิน ข้าทาสบริวาร ให้แก่สำมา太子อย่างมาก นับเป็นอุบัยเน้นย้ำให้ทำดีอย่างชัดเจน

2. **เรื่องทางธรรมดุลั่นสั่น**หมายหลักนี้จะเป็นการเน้นให้เห็นอานิสงส์ของ
กรรมดี ที่ต้องพยายามสั่งสมให้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ทุกชาติฯ เพื่อจะได้ไปเกิดบนสวรรค์
ตามความเชื่อของคนทั่วไป หรือเป็นไปเพื่อความหลุดพ้นดังพระนางพิมพากิจุนี หลัก
ธรรมที่ซึ่งให้เห็นส่วนใหญ่เป็นธรรมะในระดับผู้ครองเรื่องโดยทั่วไปมากกว่าหลักธรรม
เพื่อการหลุดพ้น พอสรุปประเด็นธรรมที่ผู้รุจนาใช้นิทานเป็นสื่อในการสอนได้ ดังนี้

2.1 **อานิสงส์ของการทำบุญให้ทาน พังธรรมและรักษาศีล** กล่าวได้ว่า
กรรมดีเหล่านี้เป็นแกนเรื่องหลักในโครงเรื่องย่ออย่างจำนวนมาก ดังเช่นชาติที่ 1 , 6 สร้าง
กุฎิวิหารถวายสังฆ์ให้ทรัพย์สินเงินทองและบริวารมากmany ชาติที่ 16 , 43 การพังธรรม
และบูชาธรรมทำให้รอดตายและได้รับทรัพย์สมบัติ ชาติที่ 17 , 53 , 59 บริจาคมตุร
ภารยาเป็นทานปوارณาโพธิญาณก์สมปوارณาชาติที่ 32 ให้ทานชีวิตได้ไปเกิดบนสวรรค์
ชาติที่ 36 นักกระย่างรักษาศีลห้า ได้ไปเกิดบนสวรรค์ เช่นเดียวกับชาติที่ 56 อีกผ้า
เมี่ยพังธรรม รักษาศีล บำเพ็ญบารมีจนกระทั่งได้เกิดบนสวรรค์ บางชาติก็แสดงให้เห็น
ให้ชาติที่ 52 พระเจ้าพรหมทัตต์ต้องไปเกิด

เป็นเบรตกินเชษ daher ที่คนถ่อมถุย และในชาติที่ 40 ภารยาตระหนึ่งพ่อค้า ผู้ไม่ยอมทำบุญ เพราะคิดว่า “ข้าวของของอาตมา ทำบุญให้สูญเสียไปให้เจ้ากุญแจได้อะไร” ในที่สุดยมบาลก็มารับตัวนางไปลงนรก เป็นต้น

2.2 ผลของตัณหานำมาซึ่งความเสื่อม ผู้จนาแสดงผลของตัณหา โดยพยากรณ์ให้เห็นว่า เมื่อใดที่มนุษย์ยอมให้ตัณหามีอิทธิพล เมื่อนั้นความเลื่อมก็จะเกิดขึ้น และเกิดได้กับทุกคนไม่ว่าจะเป็นดาบส กษัตริย์ ผู้หญิง หรือผู้ชาย ดังตัวอย่างในชาติที่ 3 , 11 , 26 , 41 , 58 ซึ่งทั้งดาบสและสามเณรต้องลาสิขากอกมา เพราะ “ตัณหานี้ แรงนัก ให้เดือดร้อนเพราตัณหา ให้เสียจากสึกษา หลงด้วยรักด้วยยินดี กิเลสนั้นแพคลาญ ร้อนยิ่งกว่าอัคคี พระองค์สึกจากชี พราะหลงด้วยความตัณหา” หรือ “หลงด้วยโภคทรัพย์เสียงทางพรหมธรรมย์” ส่วนในชาติที่ 19 ท้าวพรหมทตเป็นมาตรฐาน “เห็นนางกินรีชอบใจ คิดคร่าวกัยใน หมายพระทัยจักม่าผัวเสีย ผัวตายจักເກາແຕ່ເມືຍ ອກຄົວໄຟເລີຍ ກາມຮາຄະ ຫາກເຂົ້າແພຳລາຍ” และในชาติ 20 มเหสีพระมหากาษติรูปสีฟ้าผิดอย่างรุนแรง เพราะพบชู้ หรือในชาติที่ 24 ภารยาเศรษฐีให้ความร่วมมือกับใจร่าสามี เพราะเกิดความพึงพอใจใหม่ ทำให้ญาทึ้งให้ผจญกับความทุกข์ทั้งกายและใจจนสิ้นชีวิต

2.3 เรื่องไตรลักษณ์ สอนโดยการสอนแต่รากผ่านความคิด พฤติกรรม หรือคำพูดของตัวละคร เช่น ชาติที่ 5 มหาเศรษฐีลูกเมียทรัพย์สมบัติอกราช เพราะ “ใน จิตพระองค์เลื่อมใส พิจารณาเห็นภัย ที่ในพระราชานกหนา เห็นในชาติทุกชีวิ พระยาธีบีชา ไม่ช้าก็ถึงความตาย เงินทองสมบัติทั้งหลาย ล้วนสูญเปล่าดาย มิได้ไปตาม อาตมา ลูกรักเมียรักนกหนา ครั้นตายมรณนา อนิจจาเจ้าเมินหน้าหนี” หรือในชาติที่ 33 เป็นโคงบาล ภายนหลังได้เขากสมรสกับพระธิดา ได้ “ครองพราเป็นสุขศรี” ยัง “ເລີງເຫັນ ในชาติทุกชี พยายเข้ามายໍາຍ” จึงஸະບັນມືອງບຸດຮຽນຢາອົກບາຊເຊັ່ນກັນ หรือการ เห็นความไม่เที่ยงของทรัพย์สินเงินทองในชาติที่ 52, 55 และการมองเห็นຜູ້ອານິດຕະຫຼາດ ที่เป็น ทุตมรณะในชาติที่ 29 เป็นต้น นับเป็นภูมิปัญญาในการสอนหลักธรรมที่สำคัญยิ่งใน พระพุทธศาสนาให้เข้าใจง่าย พยายามสอนแต่รากเน้นย้ำให้ผู้อ่านได้ตระหนัកถึงสิ่งพึง พิจารณาทุกขณะ เพื่อความไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ให้รู้จักลดละปล่อยวางแผนบ้าง ตามสมควร

แม้ว่าวรรณกรรมในสังคมหนึ่งในช่วงสมัยหนึ่ง ย่อมจะถ่ายทอดความคิด ความ เชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น ยุคสมัยนั้น ทำองเดียวกัน “พิมพาแจ้งชาติคำกาพย์” ก็ย่อมถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นภาคใต้ในยุคสมัยเมื่อครั้งยังใช้หนังสือบุດ แต่มิ อาจปฏิเสธได้เลยว่า คุณธรรมหลักอันเป็นข้อคิดที่มุ่งสอนซึ่งก่อasmaan ยังคงความ สำคัญครบทั่วในปัจจุบัน จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็เฉพาะค่านิยม ความคิด ความเชื่อ

ขั้นบนหรือวิธีชีวิตของผู้คนซึ่งเป็นเพียงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่สะท้อนข้อคิดหรือคำสอนดังกล่าวเท่านั้นเอง

“พิมพาแจ้งชาติคำgapay” เป็นเรื่องเล่าที่รุจนาขึ้นโดยอิงพุทธประวัติ และนิทานชาดก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสอนสิ่งควรประพฤติและปฏิบัติ ทั้งในทางโลกซึ่งมุ่งเน้นให้เป็น “อุทาหรณ์สอนใจสตรีที่เป็นภรรยา” และในทางธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน โดยทั่วไปโดยเนพะสารสำคัญมุ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เรา dn มักกระทำในสิ่งที่บกพร่อง ผิดพลาด ทั้งโดยตั้งใจ และไม่ตั้งใจด้วยกันทั้งสิ้น จึงควรหมั่นสำรวจตนเอง ยอมรับในข้อบกพร่องผิดพลาดนั้น เพื่อชำระจิตใจให้ผ่องใสและแก้ไขพัฒนาตน ทั้งนี้เพื่อจะจิตที่ได้พัฒนาจนสะอาด สว่าง และสงบแล้วไชร้าย่อมได้พบกับสันติบุญโดยแท้ เฉกเช่น พระนางพิมพากิษณี

เอกสารอ้างอิง

ชาดก (ฉบับคัดลอก) ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

พิมพาแจ้งชาติ (ฉบับคัดลอก) ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

พุทธประวัติ (หลังสือบุ๊คขาว) ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เวสสันดรชาดก (หนังสือบุ๊คขาว) ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช